O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI 181200
INV.№

Ўзбекистон АДАБИЁТИ ва САНЪАТИ

ŌZBEKISTON ADABIYOTI VA SAN'ATI

2000 йил

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА

1956 йил 4 январдан нашр этила бошлаган

● 15 декабр, №51 (3589) ●

Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси тўртинчи сессияси тўғрисида

А Х Б О Р О Т

Тошкентда 14 декабр куни иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўртинчи сессияси бошланди.

Парламент сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов иштирок этмоқда.

Мажлислар залида Вазирлар Маҳкамаси аъзолари, республика ташкилотлари раҳбарлари, хорижий давлатлар элчилари ва дипломатик корпус вакиллари, хорижий ва республика оммавий-ахборот воситалари мухбирлари ҳозир бўлишди.

Сессияни Олий Мажлис Раиси Э.Халилов бошқармоқда.

Олий Мажлис сессиянинг ишчи органи — котибиятни сайлади, кун тартибини тасдиқлади.

Марказий сайлов комиссиясининг раиси Н.Комилов айрим сайлов округларида бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари сайлови якунлари тўғрисида ахборот берди.

Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитаси раиси, Ўзбекистон халқ шоири Э.Воҳидовга сўз берилди. У парламент депутатлари гуруҳи томонидан тайёрланган Олий Мажлиснинг Ўзбекистон халқига Мурожаати матнини ўқиб эшиттирди.

Муҳокамада Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси А.Орипов, Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг бош директори В.Сигедин, «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси бошқарувининг раиси О.Мусурмонова, Имом ал Бухорий халқаро жамғармаси бошқарувининг раиси З.Мунавваров, Тахтакўпир тумани «Тахтакўпир» ширкат хўжалиги раиси А.Одилов, «Қизилқумнодирметаллолтин» давлат концерни раиси Н.Кучерский, парламентнинг Матбуот ва ахборот қўмитаси раисининг ўринбосари И.Ғофуров, Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг Хоразм вилояти бўлими бошлиғи Г.Ибодуллаева, Тошкент клиник тез ёрдам касалхонасининг бош шифокори Т.Миродилов иштирок этди.

Улар Олий Мажлиснинг Ўзбекистон халқига Мурожаатини қабул қилиш ҳақидаги таклифни қизғин қўллаб-қувватлашди.

Сўз Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга берилди. Давлатимиз раҳбари парламентнинг халқимизга Мурожаатининг моҳиятини чуқур ва ҳар томонлама очиб берди, мустақил Ўзбекистоннинг янги минг йилликка қадам қўйишидек тарихий ҳодисанинг муҳимлигини, янгиланиш, давлатимизнинг янада тараққий этиши ва фаровонлигига эришиши учун аниқ ва амалий мақсадларни белгилаб олиш зарурлигини қайд этди. Президентимиз алоҳида таъкидлаганидек, Ватанимиз келажаги фақат ўзимизга, фидокорона бунёдкорлик меҳнатимизга, Марказий Осиё минтақасида тинчлик ва хавфсизликни сақлай олишимизга боғлиқдир.

Депутатлар Олий Мажлиснинг Ўзбекистон халқига Мурожаатини қабул қилишди (матбуотда эълон қилинади).

Молия вазири М.Нурмуродов Ўзбекистон Республикасининг 2001 йилга мўлжалланган Давлат бюджети лойиҳаси ҳақида маъруза қилди. Ушбу масала бўйича Олий Мажлиснинг Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитаси раиси А.Аҳадов қўшимча маъруза қилди.

Мамлакатимизнинг асосий молиявий ҳужжатини муҳокама қилишда Наманган шаҳри ҳокими М.Тожибоев, Нарпай тумани «Пахтакор овози» газетасининг бош муҳаррири Т.Тошмуродов, Андижон вилояти «Андижон» нашриёти директори Х.Нуғмонов, Ўзбекистон Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раиси М.Собиров, «Янгийўл ёғ-мой» ҳиссадорлик жамияти директори М.Худоёров иштирок этишди. Парламент Ўзбекистон Республикасининг 2001 йилга мўлжалланган Давлат бюджетини маъқуллади.

Сессиянинг кечки мажлиси Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитаси раиси А.Аҳадовнинг иккинчи ўқишда кўриб чиқилаётган «Бюджет тизими тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси ҳақидаги маърузаси билан бошланди. Учқўрғон тумани ҳокими Б.Охунов, «Муборакнефтгаз» нефтгаз конлари бошқармаси бошлиғи Н.Зайниев, Қумқўрғон тумани ҳокими Н.Чориев, «Комплекс тематик экспедиция» очиқ турдаги акциядорлик жамияти бошқарувининг раиси Т.Бобожонов, Қарши тумани ҳокими С.Хайруллаев ушбу ҳужжат тўғрисидаги фикр-мулоҳазаларини билдиришди. Депутатлар қонунни қабул қилишди.

Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси раиси Н.Исмоилов депутатларга иккинчи ўқишда кўриб чиқилаётган «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини ўқиб эшиттирди. Лойиҳани муҳокама этишда «Бухороёғ» очиқ турдаги акциядорлик жамиятининг раиси М.Зайниев, Имом ал Бухорий халқаро жамғармаси бошқаруви раиси З.Мунавваров, Марғилон шаҳри ҳокими А.Акромов, «Ўзқишлоқхўжаликмашхолдинг» компанияси бошқаруви раиси Р.Матчонов, «Ўзкимёсаноатлойиҳа» илмий-текшириш ва лойиҳалаштириш институтининг Чирчиқ филиали директори Х.Назаров иштирок этди. Депутатлар ушбу қонунни қабул қилишди.

Иккинчи ўқишда киритилган янги таҳрирдаги «Судлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси раисининг ўринбосари, Ўзбекистон судялари ассоциацияси раиси О.Тўхташев депутатлар ҳукмига ҳавола этди. Ушбу масала юзасидан ХДП Қашқадарё вилоят кенгаши биринчи котиби Ф.Омонов, Янгибозор тумани ҳокими Э.Юсупов, Сурхондарё вилоят офталмология шифохонаси бош врачи Р.Муҳаммадиев сўзга чиқди. Олий Мажлис янги таҳрирдаги «Судлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини қабул қилди.

Депутатлар янги таҳрирдаги «Судлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси қабул қилиниши муносабати билан Жиноят-процессуал, Хўжалик-процессуал ва Фуқаролик-процессуал кодексларига, шунингдек, судяларнинг малака ҳайъатлари, судяларнинг малакавий тоифалари, суд ходимларининг мансаб тоифалари, ҳарбий судлар фаолиятини ташкил қилиш тўғрисидаги Низомларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритди.

Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси раиси Н.Исмоилов янги таҳрирдаги «Прокуратура тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини депутатлар эътиборига ҳавола этди. Фарғона шаҳри ҳокими А.Мўминов, Самарқанд давлат университети ректори Р.Холмуродов, Оқдарё тумани Мирзо Улуғбек номли 2-ўрта мактаб директори Ж.Исроилов, «Андижоннома» ва «Андижанская правда» газеталарининг бош муҳаррири Н.Саидовнинг сўзга чиқишларидан кейин парламент янги таҳрирдаги қонун лойиҳасини биринчи ўқишда маъқуллади.

Иккинчи ўқишда кўрилаётган «Қонун лойиҳаларининг умумхалқ муҳокамаси тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси юзасидан Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси раиси А.Саидов маъруза қилди.

Ушбу қонун лойиҳаси бўйича «Хуррият» газетасининг бош муҳаррири Х.Дўстмуҳамедов, «Новатор» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси директорлар кенгашининг раиси А.Матвеев, Олий Мажлиснинг Ёшлар ишлари қўмитаси аъзоси Н.Қамбаров, Республика Маънавият ва маърифат кенгашининг масъул котиби - «Маънавият ва маърифат» маркази раҳбари А.Болиев сўзга чиқди. Олий Мажлис қонунни қабул қилди.

Иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси тўртинчи сессияси ўз ишини давом эттиради.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ,
М. АМИН (ЎзА)
суратга олган.

Нуриддин ЗАЙНИЕВ,
Олий Мажлис депутати

XXI АСР ИМКОНИЯТЛАР ЭШИГИНИ ОЧАДИ

Сессия залидан

— Бугун мамлакатимизда барча соҳаларда рўй берган туб ислоҳотларнинг самараси кўзга ташланиб қолмоқда. Марҳамат, қишлоқ хўжалиги дейсизми ишлаб чиқариш дейсизми ёхуд маърифий йўналишга эътибор қаратасизми, хуллас, ижобий бир ҳодисани, ўсишни англайсиз. Бундай бўлгач, кўнглингизда хотиржамлик туясиз.

XX асрнинг сўнгги ўн йили Ўзбекистон учун тарихий синов даври бўлди. Охирги ўн йилликнинг дастлабки йили халқимиз, миллатимиз озод бўлди. Президентимиз раҳнамолигида ўзининг мустақил давлатчилигини бунёд этди. Гарчанд бу озодлик осонликча қўлга киритилмаган бўлса-да, уни асраб қолиш, ҳимоя қилиш ҳар қайсимиздан мустаҳкам ирода, эътиқод талаб қилди. Инчунун, халқимиз кўнглидаги хотиржамликни, келажакка ишончни мустаҳкамлаш, Президентимиз олиб бораётган халқчил сиёсатни англаган ҳар бир ватандошимизга масъулиятли вазифа юклади. Собитқадамлик ва келажакка ишонч мустақил юртимиз шаҳар ва қишлоқлари жамолида ўз аксини топиб турибди. Йиллар ўтган сайин иқтисодиётимиз тикланиб бораётир. Ўз йўлимиз ва борар манзилимизни тўғри белгиладик. Дунё кўз ўнгида ўзбек, Ўзбекистон деган ном баралла жаранглмоқда. Хуллас калом, ўзимизни тиклаб олдик. Ўнгланиш чоғлари имтиҳонларидан муваффақиятли ўтдик. Қисқаси бу жараёнларни зиёлилардан тортиб деҳқон ва чўпон-чўлиққача ўз бошидан кечирди, ҳис қилди, англаб етди.

Мана энди XXI аср билан юзма-юз келиб турибмиз. Янги аср она-Ватанимиз учун мисли кўрилмаган даражада имкониятлар яратишига ишонаман. Янги аср эзгулик, тинчлик ва тараққиёт эшикларини очади.

Ҳозирги тарихий бир жараёнда, Олий Мажлисимизнинг навбатдаги IV сессияси давом этаётган паллада парламентимиз томонидан қабул қилинаётган қонунлар, айтиш жоизки, халқимиз, Ватанимиз эртаси учун муҳим аҳамиятга молик бебаҳо ҳужжатлар сифатида қадрлидир. Бу қонунларнинг қабул қилиниши асносида ҳар бир депутат ўта зийраклик, теран фикр билан ўз муносабатини билдирмоқда. Парламент қонунларини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш, уларни такомиллаштириб боришда ҳар бир фракциянинг фаоллиги кўзга чалинмоқда.

Сессияда, Президентимизнинг чиқишларида халқимизнинг моддий имкониятлари ва маънавий қиёфаси янги аср арафасида қандай бўлиши ҳақида сўз борди. Деҳқоннинг, ишчининг, мулкдорнинг ўз фаровонлигини, оиласи фаровонлигини ўйлаб чинакамига жон куйдириб меҳнат қилишга киришиши олдимиздаги барча муаммоларни ҳал этишда зарур омил эканлиги таъкидланди.

Келаётган йилимизнинг «Оналар ва болалар йили» деб аталишида ҳам ўзига хос рамзий маъно, ҳаётбахшлик уфуриб турган мазмун ва моҳият бор. Оналар доимо тинчлик ва осойишталик тарафдори, фарзандларига зиёда умр, бахт-иқбол тиловчилардир. Энг муҳими, оналар — ҳаётнинг асосчиси. Тирикликнинг асл моҳиятини онасиз тасаввурга сиғдириш мумкин эмас. Фарзандлар эса оналар учун бахт-саодат тимсоли. Улар ҳаётнинг давомчиларидир. Бу икки тушунча, ҳаётнинг асоси ва давомчиси ўртасида шундай бир уйғунлик мавжудки, бу уйғунлик нурли ришталар билан чамбарчас боғланган. Янги асримизнинг илк йилини мен эзгуликнинг тантанаси, тинчлик ва хотиржамлик сари қўйилган қутлуғ қадам деб тушунаман.

ХОНАНДАЛАР ТАНЛОВИ

19-22 декабр кунлари Урганч шаҳрида устоз ҳофиз, Ўзбекистон халқ артисти Комилжон Отаниёзов номидаги республика иккинчи хонандалар танлови бўлиб ўтади.

Шу муносабат билан «Ўзбекнаво» гастрол-концерт бирлашмасида кўрик танловни ўтказиш ташкилий қўмитасининг йиғилиши бўлди. Унда машҳур санъаткоримиз номидаги хонандалар танловини ташкилий жиҳатдан намунали ўтказиш юзасидан кўзда тутилган тадбирлар муҳокама қилинди. Огаҳий номидаги Хоразм вилоят мусиқали драма ва комедия театрида ўтадиган кўрик танлов доирасида 19 декабр куни Комилжон Отаниёзовнинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлади. 20 декабр куни тадбирнинг очилиш маросимидан сўнг танлов иштирокчилари беллашувларининг биринчи босқичи бошланади. Сўнгги кунларда эса мумтоз ашулаларимиз ижрочилари беллашувининг иккинчи ва учинчи босқичлари ўтади ҳамда, иштирокчиларнинг санъат усталари билан учрашувлари ҳам кўзда тутилмоқда.

Танлов ғолибларини мукофотлаш тадбири санъат усталари иштирокидаги катта концерт билан якунланади.

ЭҲТИРОМИМИЗ ЧЕКСИЗ

Ҳурматли таҳририят аъзолари!

Ўзингизга маълумки, шу йилнинг 7 декабрида байрам-олди ва муборак рамазон кунларида Оқ Сарой қароргоҳида Президентимиз ўзбек миллий маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган бир неча марҳум адиб ва санъаткорлар ҳамда заҳмат чекиб, тер тўкаётган меҳнаткашлар, фан ва маданият арбоблари, шоир ва ёзувчилар, етук санъаткорларимизга давлатимизнинг юксак унвон-у орден ва медалларини тантанали бир вазиятда топширди.

«Буюк хизматлари учун» ордени билан тақдирланганлар қаторида менинг марҳум отам — ўзбек халқ мусиқасининг улкан хазинабони, беназир ҳофиз ва бастакорлар бузруквори, Ўзбекистон халқ артисти, мавлоно Юнус Ражабий ҳам бўлганлари учун фарзанди сифатида мен ҳам бу ерга таклиф этилгандим. Барча қатори Президентимизнинг қалб сўзларини зўр ҳаяжон билан тингладим.

Мен ўша кунги тантанали йиғинда мавриди келмагани учун 96 ёшга борган, 12 нафар фарзандни вояга етказган волидаи муҳтарамамизнинг бир ўтинчларини адо этолмагандим. Онаизоримиз мени Оқ Саройга кузата туриб, қўлларини фотиҳага очганча шундай дуо қилгандилар:

«Президентимизнинг олтин бошлари омон бўлсин, ўтган улуғларимизнинг руҳи поклари, мададкор бўлсин... Илоё Парвардигор юртимизни, халқимизни ва содиқ ўғлонларини Ўзи асрасин, тўғри йўлдан тойганларга ҳам Ўзи тавфиқ ва инсоф берсин, эл-юрт ғамида сидқидилдан қилинаётган жамики хайрли ва савоб ишларимизга ўзи мадад ва ривож берсин. Омин!..» Ва волидамиз: «Шу алқаганларимизни Президентимизга етказгин-а, ўғлим», деб ўтингандилар кўзларига ёш олиб.

Айни шу тобда меҳригиё онамиз ва ражабийлар сулоласи номидан беқиёс миннатдорчилигимизни ушбу ҳафтаномамиз орқали етказиш насиб этганидан бахтиёрмиз.

Ҳасан РАЖАБИЙ,
Ўзбекистон халқ ҳофизи,
фахрий доктор,
«Дўстлик» ордени нишондори

Бугун Тошкентда Қорақалпоғистон маданияти кунлари бошланди

Иброим ЮСУПОВ

МЕН ТОШКЕНТНИ СОҒИНАМАН КЎРМАСАМ

Мен Тошкентни соғинаман кўрмасам,
Булбулларин тинглаб боққа кирмасам,
Чинорларнинг соясида чой ичиб,
Дўстлар билан суҳбатлашиб юрмасам,
Мен Тошкентни соғинаман кўрмасам.

Мен сизни Нукусдан қўмсаб келмасам,
Сизга тангри саломини бермасам,
Эркин ҳаёт қурган халқимни ўйлаб,
Мустақиллик майдонида юрмасам
Мен Тошкентни соғинаман кўрмасам.

ДИЛЛАР ДИЛГА ТУТАШДИ

Маданият ва санъат азал-азалдан элни элга, дилни дилга туташтирувчи, одамларни эзгуликка, инсонийликка, дўст-биродарликка чорловчи буюк куч сифатида эътироф этиб келинган. Бинобарин, бугун пойтахтимизда бошланган Қорақалпоғистон Республикаси маданият кунларининг ўтказилиши ҳам икки халқ ҳаётида унутилмас воқеа бўлиб қолишига шубҳа йўқ.

Маданият кунлари иштирокчилари эрталаб Тошкентдаги Алишер Навоий ва Бердақ ҳайкаллари пойига гуллар қўйдилар. Кечқурун эса Алишер Навоий номидаги академик катта театрда тадбирнинг тантанали очилиш маросими бўлади.

Бугун бошланган дўстлик байрами пойтахтимизнинг турли гўшаларида давом этади. Маданият кунларида иштирок этиш учун келган таниқли қорақалпоқ ёзувчи, шоирлари, санъаткорлари, мусаввирлари, мусиқа намояндалари турли санъат кошоналари ва концерт залларида ўз санъатларини намойиш этиш билан бирга, ижодий учрашувлар ўтказадилар. Пойтахтлик санъат ихлосмандлари «Айқулаш», «Аму тўлқинлари» ансамбллари, Бердақ номидаги Қорақалпоғистон симфоник оркестри, Давлат филармонияси санъаткорлари ижросидан баҳраманд бўладилар. Қорақалпоғистоннинг Бердақ номидаги давлат театри, С. Хўжаниёзов номидаги ёш томошабинлар театри, шунингдек, қўғирчоқ театри намояндалари пойтахтимиз саҳналарида ўзларининг энг яхши асарларини намойиш этадилар.

ДЎСТЛИК БАЙРАМИ

Бугун мамлакатимиз пойтахти Тошкент шаҳрида Қорақалпоғистон Республикаси маданияти кунлари ўз ишини бошлади. Қуйида сиз мухбиримизнинг Қорақалпоғистон Республикаси Маданият ишлари вазирининг биринчи ўринбосари Пўлат АЙТМУРАТОВдан олган интервюси билан танишасиз.

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Тошкентда Қорақалпоғистон Республикаси маданият кунларини ўтказиш ҳақидаги қарорини нафақат маданиятимиз ходимлари, балки бутун қорақалпоқ халқи улкан хурсандчилик билан қабул қилди. Мамлакатимиз халқлари ўртасида дўстлик, аҳилликни кучайтириш юртбошимиз Ислом Каримов олиб бораётган одил сиёсатнинг таянч устунларидан ҳисобланади. Бинобарин, халқларимиз ўртасида бирдамлик ва ҳамжиҳатликни янада ривожлантиришда маданият, адабиёт ва санъат аҳли ҳамиша олдинги сафларда туриб, енг шимариб, меҳнатда ва ижодда ҳамдам-ҳамқадам бўлишлари бағоят хайрли иш.

Дарҳақиқат мамлакатимиз мустақилликка эришгач, барча соҳалар қатори маданият жабҳасида ҳам туб бурилишлар содир бўлди. Қорақалпоқ санъаткорларининг овозлари дунёнинг узоқ-узоқ мамлакатлари саҳналарида янграй бошлади. Машҳур бахшиларимиз Турғунбой Қурбонов, Жумабой Бозоров, Ўмирбой Қосимбетовларнинг Франция, Германия, Голландия ва бошқа бир қанча хорижий давлатларга ижодий сафарлари ана шу фикримизнинг ёрқин далилидир. Шу ўринда «Аму тўлқини» ансамблининг Германияда ўтган муваффақиятли сафари, бахши қизимиз Зиёда Шарипованинг Франциядаги чиқишлари — булар барчаси истиқлол шарофати билангина қорақалпоқ санъатининг жаҳон узра қилаётган парвозини кўрсатади.

Қорақалпоғистон давлат музейининг шуҳрати мустақиллик йилларида анча кенг ёйилди. Музейнинг АҚШда ўтказилган кўргазмаси америкаликларда жуда яхши таассурот қолдирди. Айни кунларда ана шундай кўргазма Италияда намойиш қилинаётир. Булар истиқлолдан кейин қорақалпоқ маданиятининг эришаётган ютуқларидан айрим мисоллар, холос. Санъаткорлар, ижодкорлар ўз фаолиятлари давомида доимий равишда мамлакатимиз ҳукумати, муҳтарам юртбошимизнинг ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаб турганликларини ҳис этишиб, илҳом билан ижод қилишаётир. Хусусан, атоқли оқинимиз Жумабой Бозоровга Ўзбекистон халқ бахшиси, «Айқулаш» ансамбли хонандаси Мирзагул Сапаевага Ўзбекистон халқ артисти, ёш истеъдодли актёр Бозорбой Узоқбергановга Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвонлари берилгани ва бошқа бир қанча қорақалпоғистонлик маданият, санъат ва адабиёт фидойилари Ватаннинг юксак мукофотларига лойиқ деб топилгани уларни янгидан-янги ижодий зафарлар сари илҳомлантирмоқда.

Пойтахтимиз Тошкент шаҳри қорақалпоқ халқининг маданияти, санъати, халқ хўжалиги учун кўплаб кадрлар етиштириб берган қутлуғ маскандир. Шунинг учун ҳам қорақалпоқ шоирлари, санъаткорлари ижодида пойтахтимиз мавзуи энг мўътабар, энг суюкли мавзу саналади. Бинобарин, қорақалпоқ маданияти намоёндалари Тошкент заминига ширин бир энтикиш, соғинч билан ташриф буюрдилар. Улар ўзлари билан бирга қорақалпоқ халқининг қайноқ қардошлик саломини, ҳурмат-эҳтиромини, маданият ва санъатда эришган энг ардоқли асарларини олиб келдилар. Ишончимиз комилки, ўзбек ва қорақалпоқ ижодкорлари, санъаткорларининг устоз-шогирдлик муносабатлари, Ватанимизнинг буюк келажаги йўлида фидокорона меҳнат қилаётган халқларимизнинг борди-келдилари йилдан-йилга ривож топиб бораверади. Бу жипслигимиз, бу ҳамнафаслик тобора мустаҳкамланиб, янгича мазмун касб этаётгани бугун Тошкентда бошланган шодиёналарда ўзининг ёрқин аксини топаётир. Тошкентда бошланган Қорақалпоғистон Республикаси маданият кунлари ўзбек ва қорақалпоқ халқларининг дўстлик байрамига айланмоқда.

«ЯНГИЛИК ЯРАТИШНИ ИСТАЙМАН»

Бу иқтидорли ёш рассом билан Ўзбекистон Бадиий академиясида ташкил этилган кўргазмалардан бирида танишиб қолдик. Аввало, унинг кўргазмага қўйилган асарлари диққатимни тортган бўлса, иккинчидан Италияда билим олаётгани мени қизиқтириб қолди.

Кўргазманинг расмий маросими тугагач, ёш рассомни суҳбатга чорладим. Балки сиз ҳам у ҳақда эшитгандирсиз. Агар эшитмаган бўлсангиз, танишинг: Жарилкаган Изентаев. 1975 йили Қорақалпоғистоннинг Нукус шаҳрида туғилган. Мактабни битириб, Жапақ Шомуродов номидаги билим юртининг рассомлик факултетида ўқиди. Кейин Тошкентдаги рассомлик ва миллий дизайн институтига ўқишга кирди. Ҳозирда Милан ёнидаги Кома шаҳрида, А. Галли номидаги Нафис санъат академиясида ўқишини давом эттираётир.

— Италияда ўқиётган бўлсангиз, унда италян тилини билсангиз керак? — деб сўрадим ундан.

— Ҳа, бу гўзал тилни мустақил равишда 2 ойда ўзлаштириб олдим, — деди у.

— Италия ҳақидаги таассуротларингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Италия — мусаввирлар макони, Леонардо да Винчи, Миколанжело, Буанаротти, Рембранд, Тициан каби буюк рассомлар ватани. Мен бу юртда таҳсил олиш бахтига муяссар бўлганимдан жуда хурсандман. У ерда таълим олиш жуда яхши ташкиллаштирилган. Биз фақатгина китоблар устида бош эгиб ўтириш билан чегараланиб қолмаймиз. Вақти-вақти билан ўн кунлик таътил бўлади. Шунда Франция, Германия ва бошқа мамлакатларнинг турли шаҳарларига саёҳатлар уюштирилади. Биз у ердаги зиёратгоҳларни кўриб, санъати ва тарихий анъаналари билан танишиш имконига эга бўламиз.

— Чет элда таҳсил олаётган талаба сифатида юртимиздаги тенгдошларингизга айтадиган гапларингиз бордир?

— Бугун ёшларимиз учун амалга ошириб бўлмайдиган юмуш йўқ, уларга ҳамма чегаралар очиқ. Бир вақтлар Москвада ўқиш ҳам катта гап эди. Италияга бориш тушимизга ҳам кирмаганди. Энди билимли, тил билган ёшлар хоҳлаган давлатда таҳсил олиб, мамлакатимиз тараққиётига ўз ҳиссасини қўшиши мумкин. Ҳамма гап — билимда! Кўп ўқиш, изланиш керак! Баъзи ёшлар бор, ўқишга қизиқмайди, «Дипломни нима қиламан?» дейди. Бу нотўғри. Ёшларнинг асосий вазифаси — ўқиш. Айниқса, ҳамма шароитлар яратиб берилганида ўқимаслик — гуноҳ. Ўзимга келсак, бугун нимага эришган бўлсам, аввало, ота-онам ёрдами туфайли. Ҳозир ҳам улар мени қўллаб-қувватлаб турадилар. Улардан беҳад миннатдорман. Ёшлигимдан дадамнинг ёнида юриб, санъатга қизиқишим шаклланиб борган. 5-6 синфлигимдан албомлар кўтариб юрар эдим, расмлар чизишни ўрганганман.

— Агар сир бўлмаса, орзуларингиз ҳақида гапирсангиз.

— Асосий орзуим — эсон-омон ўқишни тугатиб, Ватанимга қайтиб келиш ва Ўзбекистон санъатининг ривожланиши ҳамда жаҳонга чиқишига хизмат қилиш. Санъатда из қолдирадиган янгилик яратишни истайман.

Қаҳрамоним билан хайрлашгандан сўнг, саволлар қуйилиб кела бошлади. Бироқ энди у билан қайта суҳбатлашишнинг(ҳозирча) имкони йўқ. Қаҳрамоним бугун Италияда. Энди саволларимни қайта учрашгунга қадар дилимда сақлаб қўйишдан бошқа илож йўқ.

Динара ДЎЛТАЕВА

Бугун Тошкентда Қорақалпоғистон

«ЖАЙҲУН ДОРБОЗЛАРИ»

Асли касби жисмоний тарбия ўқитувчиси бўлган манғитлик машҳур дорбоз, сеҳргар, полвон, масхарабоз ва ҳиндча йог санъати устаси Тўрабой Эшчонов меҳнат фаолиятини бундан чорак аср муқаддам бошлаган эди. Ўшанда у Қорақалпоғистоннинг Амударё туманидаги Фурқат номидаги ўрта мактабга жисмоний тарбия ўқитувчиси бўлиб келганди. Лекин кўп ўтмай, ўрта бўйли, кенг елкали, бутун вужудидан куч ёғилиб турувчи, йирик кўзлари ҳушёр ва самимий боқадиган бу йигит тўғрисида миш-мишлар тарқалиб қолди. «Тўрабой дарс чоғида ерда эмас, дорда юрган каби муаллақ юрармиш», «Тўрабой дарсда болаларни ухлатиб қўярмиш», «Тўрабой болаларни сеҳрлар эмиш».

Бўлғуси санъаткор ҳақидаги турли миш-мишлар туман пахтакорларнинг йиллик ҳосил байрамида дор қуриб ўйин кўрсатганда ошкор бўлди-қўйди. Шу-шу унинг мухлислари сафи орта борди. Фақат Амударё туманидагина эмас, қўшни Хўжайли, Гурлан, Нукус, Шовот туманлари ҳамда қардош Туркманистоннинг Тошҳовуз вилоятидаги шаҳар ва қишлоқларда ҳам унинг овозаси кенг тарқалиб кетди.

Санъат, айниқса, цирк санъатини эгаллаш ҳаммага ҳам насиб қилавермайди.

Аслида бу санъат билан шуғулланиш Тўрабойнинг етти ухлаб тушига ҳам кирмаган. Фақат жисмоний тарбия дарсларида ўқитувчи берган топшириқларни ҳеч қийналмай енгил бажарарди. Машқлар чоғида ўзини қушдай сезарди. Спортга қизиқиш уни Тошкентдаги Жисмоний тарбия институтининг оғир атлетика факултетига етаклади. Ўқиш даврида машҳур дорбоз Комилжон Тошкентбоев ўйинлари унинг эс-ҳушини буткул ўғирлади. Тошкенбоевнинг дор устидаги ҳар бир хатти-ҳаракатини, ўзини тутишини кўздан қочирмай, қалбига жо қилиб борди. Ҳарбий хизмат чоғида эса қуролдош дўсти Ҳусейн Нурмуҳамедовнинг доғистонча дор ўйинлари юрагидаги чўғни алангa олдирди. Тош кўтариш, сеҳргарлик, полвонлик санъати аста-секин уни дор ўйинига бошлади. Кейинчалик бухоролик Қосим Абдуллаевдан чўпоёқда юриш сирларини ўрганди.

Оддий томошабин дор ўйинларини кўради-ю, аммо уларни бир-биридан фарқламаслиги мумкин. Тузилишига, баланд-пастлигига кўра дорнинг ўзи катта дор, кичик дор, саҳналаштирилган дор, эркин дор каби турларга бўлинганидек, уларда ижро этиладиган ўйинлар ҳам хилма-хил. Масалан, Т.Эшчонов ижро этадиган «Кўз боғлаш», «Лангар хатар», «Салом-салом», «Дор билан танишиш», «Қопда юриш», «Ғилдиракда юриш» дастурларини кўпчилик ҳайрат билан кузатади.

— Цирк ниҳоятда мураккаб санъат, — дейди Тўрабой. — Хоразмча ибора билан айтганда «сўз ёри, ўйин ёри». Яъни ярим ўйин, ярим сўз. Бунинг маъноси шуки, ҳар бир томошага, ҳатто томошабинлар даврасига мос сўз ҳам топа билиш керак. Акс ҳолда санъатингиз томошабинга тўла етиб бормайди.

Шогирдлари ҳақида сўз кетганда, Тўрабой Эшчонов 1987 йили ўзи тузган «Жайҳун дорбозлари» гуруҳидаги Рўзим Эркаев, Ҳайитбой Жуманиёзов, Карим Бобожонов, Маҳмуд Матчонов, Мақсуд Эшбоевлар номини алоҳида ҳурмат билан тилга олди.

— Ҳозир оилавий гуруҳ тузганмиз, — дейди Тўрабой ғурур билан, — турмуш ўртоғим Ҳайитгул Абдуллаева Нукусдаги республика болалар касалхонасида ҳамширалик қилиш билан бирга, томошаларда бошловчи вазифасини бажаради, тош ўйнатади, ўғлим Эргашбой 3-синф ўқувчиси, чилдирма чалади, сеҳргарлик дастурларида қатнашади, икки ёшли қизим Интизор дор ўйинларида яқин ёрдамчи, укам Рўзимбой Эшматов полвон, тош кўтаради, масхарабозлик қилади. Хуллас, ҳар бири ўзига хос дастури билан томошаларга алоҳида шукуҳ бағишлайди.

Биз эл ардоғига сазовор бўлаётган Тўрабой Эшчонов бошлиқ оилавий санъаткорлар гуруҳига эзгу ишларида омад тилаб қоламиз.

Сафо МАТЖОНОВ

АДИБ ХОТИРАСИ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида таниқли адиб, журналист Мумтоз Муҳаммедов таваллудининг 90 йиллигига бағишланган хотира кечаси бўлди.

Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Орипов Мумтоз Муҳаммедовнинг маданиятимиз жонкуяри сифатидаги фаолияти ҳақида сўзлаб, адибнинг бугунги ёшларга ибрат бўладиган инсоний фазилатларини хотирлади.

Ўзбекистон халқ ёзувчилари Иброҳим Раҳим, Мирмуҳсин Мумтоз Муҳаммедовнинг Иккинчи жаҳон урушида кечган кунлари, адибнинг уруш туфайли чала қолган «Чаман» романи ҳақида сўзладилар.

Оқсоқол журналист Зиёд Есенбоев, Ҳусниддин Шарипов, Назармат, олимлар Ҳафиз Абдусаматов, Норқул Бекмирзаев ёзувчининг матбуот, кино соҳасидаги ижоди, песалари, қисса ва ҳикоялари ҳақида фикр юритдилар.

Хотира кечасини Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Йўлдош Сулаймон олиб борди.

Рустам МУСУРМОН

КОМИЛЛИККА ИНТИЛИБ...

Мустақиллигимизнинг 9 йиллиги арафасида мукофотланганлар қатори Саидхалил Умаровнинг «Ўзбекистон халқ артисти» унвонига сазовор бўлгани жуда кўп мухлислари қатори мени ҳам қувонтириб юборди ва қўлимга қалам олишга журъат этдим.

Саидкомил аканинг актёрлик фаолияти бундан роппа-роса 31 йил олдин, «Ой бориб, омон қайт» бадиий филмида Элмурод образини яратишдан бошланганди. Ўшанда у институтнинг иккинчи курс талабаси эди. Ҳали талабалик чоғлариданоқ С. Умаров Ҳамза номидаги театрда қўйилаётган спектаклларнинг оммавий саҳналарида, ушоқ ролларда ўзини синаб кўрди. Айни ўша пайтда унинг чиқишлари машҳур устоз санъаткор Олим Хўжаев эътиборини тортди. Устоз катта умидлар билан уни Навоий, Отабек каби ролларни ижро этишга тайёрлай бошлади. Афсуски, доим ҳам инсоннинг истаги амалга ошавермайди. Саидкомил Умаров кейинчалик «Навоий ва Гули» телеспектаклида Навоий ролини ижро этган бўлса-да, ўзи ва устози орзу қилган ролларни саҳнада ижро этиш имкони бўлмади. Лекин ўша саъй-ҳаракатлар, репетициялар, изланишлар бекорга кетмади. Улуғ устоздан олган сабоқлари кейинчалик ижро этган катта-катта ролларида асқотди. Отахон театр саҳнасида артистнинг маҳорати ўсди, истеъдоди сайқал топди. Бу даргоҳда кўплаб образлар ижро этиб, ўз мухлисларига эга бўлди.

Санъаткор томошабин юрагига йўл топа олиши учун унда кучли ва ёқимли овоз, саҳнага мос кўркам қадди-қомат, олижаноб юрак ва соғлом ақл, маҳорат, ҳеч бўлмаганда ана шулардан биттаси бўлиши керак. Саидкомил Умаровда юқорида санаб ўтилган хислатларнинг барчаси мужассам, десак янглишмаймиз.

Ў. Ҳошимовнинг «Қатағон» асари Ҳамза театрида саҳналаштирила бошланганда, спектакл режиссёри Б.Маткаримов С.Умаровга режиссёр ассистентлиги вазифасини топширди. Санъаткор режиссёр ассистенти сифатида спектакл руҳига кира олди. Ёзувчи билан ҳамкорликда баъзи саҳналар қайта ишланди. Шу спектаклдан сўнг Саидкомил Умаров яна бир неча спектаклларда режиссёр ассистенти вазифасини бажарди. Шуниси муҳимки, бу вазифада у ижодий уйғунликни сақлай билиш, ижодий ва техник ходимлар ўртасида илиқ муносабатни йўлга қўя олиш, фақат режиссёр ёрдамчиси сифатида эмас, балки спектаклга иккинчи режиссёр бўлиб, ижодий нуқтаи назардан қарай олишдек салоҳиятини кўрсатди.

С. Умаровнинг яна бир очилмаган қирраси бор. У Архитектура институти ва эстрада-цирк коллежи талабаларига мураббийлик қилади, уларга санъат сирларидан сабоқ беради.

Шу йили Олий ўқув юртлари ўртасида «Ниҳол-2000» театр фестивали ўтказилди. Саидкомил Умаров Техника давлат университети талабалари иштирокида Санжарали Имомовнинг «Шайтон ва фаришта» асарини саҳналаштирди. Спектал фестивалда олий ўринга сазовор бўлди. Саидкомил Умаровга эса «Энг яхши режиссура учун» мукофоти топширилди. Асар режиссёрнинг новаторлик ишларидан бири бўлди.

— Ҳаётни бекам, тўкис кўришни, ҳар бир инсоннинг етук бўлишини истайман, — дейди санъаткор. — Шунингдек, актёр ҳам ҳар томонлама комил бўлмоғи шарт ва бу мукаммаллик унинг саҳнадаги ижросида, шахсий ҳаётида яққол кўзга ташланиши керак. Токи томошабин санъаткордан ибрат олишга ҳаракат қилсин. Санъаткор образ яратар экан, унга ўз дардини қўшиб айта олиши лозим. Шундагина саҳнага жон киради, томошабин эса бундай ҳолатга ҳеч қачон бефарқ қарамайди.

Муқаддас АҲМАДЖОНОВА,
театршунос

МЕШПОЛВОННИ ТАНИЙСИЗМИ?

Кинорежиссёр Мелис Абзалов шоир Анвар Обиджон сценарийси асосида «Мешполвон» номли мусиқали филм-эртак яратди. Эртаклар халқимизнинг маънавий бойлиги, улар фарзандларимизни олижаноб инсоний туйғулар, яхшилик ва эзгулик руҳида тарбиялайди. «Мешполвон» филми қўшиқларга, кулгили воқеаларга бой. Янги филмда профессионал актёрлар билан бирга ёш ижрочилар ҳам асосий ролларни ижро этишди. Мешполвон исмли болакайнинг қувноқ саргузаштлари ҳақидаги бу филмга Мирхалил Маҳмудов мусиқа басталаган. Таниқли актёрлар Дилбар Икромова лўли кампир, Диас Раҳматов «сепкил шоҳ», Хайрулла Саъдиев эса «Райхон қизиқ» каби ролларни талқин этишган.

Бақалоқ мешполвон ролига муносиб актёрни топиш осон бўлмади. Кўплаб даъвогарлар ичидан зангиоталик ўқувчи Юсуфжон Исмоилов танлаб олинди. Филмнинг иккинчи режиссёри Алфия Михтахова Юсуфжонни тасодифан учратиб қолиб, студияга таклиф қилди. 14 ёшли бу ўсмир Мешполвонни қойилмақом қилиб ижро этди, боз устига кинони бир умрга севиб қолди. Юсуфжон яна кўплаб қизиқарли роллар ижро этиш ниятида.

«Ошиқ бола» образини яратган Бобур Арслонов ўн ёшидан бошлаб кинода қатнашиб келади. Дубляжда ҳам ўз кучини синаб кўрмоқда.

«Лўли бола»даги — Чумавой Муродулла Алимбоев ижросида жуда самимий чиққан. У зийрак ва илмга чанқоқ ўсмирлардан. Тошкентдаги араб тилига ихтисослашган мактабда ўқийди.

Соҳибжамол Ойтумор ва қувноқ Ачахон образларини Тошкентдаги 279-мактабнинг ўқувчилари, икки дугона Зилола Саломова ва Малика Маҳмудовалар талқин этишди.

Филмни оператор Таъльат Мансуров суратга олган.

«Ўзбеккино» Давлат акционерлик компанияси буюртмасига кўра яратилаётган «Мешполвон» филми Наврўз кунларида болажонларимизга тақдим этилади.

Феруза НОДИРОВА

МОДЕЛЕРЛАР БЕЛЛАШУВИ

3 декабр «Устозода» танловининг ғолиби Дина Сайфий ёдида бир умрга қолса ажаб эмас. Чармдан тикилган «Аёл ҳақида афсона» муаллифлик мажмуи унга тилла тўғноғич туҳфа этди.

Ўзбекистон моделерларининг «INKONEL» бизнес мажмуасида ўтказилган «Устозода» танлови мамлакатимизда бизнес учун қулай шароитлар мавжудлигини яна бир бор намойиш қилди.

Танлов доирасида маҳаллий дизайнерлар учун 30 ноябр куни семинар ўтказилди. Уни Буюк Британия Қироллик санъат коллежининг дизайн кафедраси мудири Филиппа Воткинс олиб борди. Танловнинг ўтказилишида эса Буюк Британиянинг мамлакатимиздаги элчихонаси жонбозлик кўрсатди. «Керри энд Браунд» консалтинг компанияси молиявий ҳомийлик қилди. Элчихона қошидаги маданий ишлар билан шуғулланувчи Британия кенгаши танлов тадбирларини ўтказишга бош-қош бўлди.

Элчи Христофер Ингэм жаноблари танлов ғолибига мукофотни тақдим этиб, танловнинг юксак даражада ўтганлигидан мамнунлик изҳор этди.

Танловда Ўзбекистоннинг ўндан ортиқ моделерлари, шунингдек, Россия ва бошқа мамлакатлардан таниқли дизайнчи, моделерлар ҳам меҳмон сифатида иштирок этдилар.Эндиликда бундай танлов ҳар йили ўтказилади.

М.АҲМЕДОВА

ҚЎЛ ҚОВУШТИРИБ ЎТИРМАЙЛИК

Сиз нима дейсиз?

Тўқсонинчи йилларнинг бошида Самарқанд вилоятида эзгу бир ҳаракат бошланди, яъни Амир Темур боғларини қайтадан тиклашдек савобли ишга қўл урилди. Бу катта кўламдаги юмуш эди! Шунинг учун оддий ишчидан тортиб тадбиркоргача — кўпчилик бу ишга жалб этилди. Биз — ижод аҳли ҳам қўл қовуштириб ўтирмадик, албатта. Уларни қувватлаб шеърлар, мақолалар ёздик, зарур бўлганда қўлга кетмон олдик. Мен тарихий асарлар, миниатюралардан Амир Темур боғлари қанақа бўлганлигини ўрганиб, бу хусусда матбуотда бир нечта чиқишлар қилдим. XIV-XV аср боғлари ўта маҳобатли бўлганлигига ишонч ҳосил қилганимдан кейин шошма-шошарлик ва пала-партишликка йўл қўйиб бўлмаслигини ҳис этдим.

Келинг, Мирзо Бобурнинг Боғи майдонга берган таърифини эслайлик: «Яна пуштаи Кўҳакнинг замонасида ғарб сори боғи солибдур. Боғи майдонга мансуб. Бу боғнинг ўртасида бир олий иморат қилибдур. Чилсутун дерлар, ду ошиёна, сутунлари тамом тошдан...».

Шулардан келиб чиқиб, мен Боғи дилкушо хусусида ўшанда матбуотда шундай мулоҳазаларни ўртага ташлагандим.

Боғ ҳеч бўлмаганда Р.Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси майдони, мавқеи даражасида бўлмоғи лозим. Бунинг учун эса аввал пухта лойиҳа тузиш, уни муҳокама қилиш шарт. Бу боғ дарахт ва буталарнинг тури, биноларнинг шаклу шамойили, хизмат тури билангина эмас, географик ўрни, релефи, ҳатто иқлими билан ҳам бошқа боғлардан фарқланиб турсин. У ўз номига муносиб бўлсин — сайр қилган кишининг дили яйрасин. Боғи дилкушо учун мен шахсан Чўпонота ёнбағирларини таклиф этардим. Буёғи — Улуғбек расадхонаси, у ёғи — Зарафшон қўриқхонасигача. Оралиқдаги ўрмон хўжалиги ҳам боғ ҳудудига киргани маъқул. Шаҳарга яқинлигини ҳисобга олиб, бу ерда кўпроқ меҳмонхона, оилавий пансионат, кемпинглар қуриш лозим. Эҳтимолки, Боғи дилкушони келгусида кўпроқ чет эллик меҳмонларга мўлжаллашга тўғри келар. Боғ шундай чиройли бўлсинки, сайёҳлар Миср эҳромларига, Алп тоғларига, Неагара шаршарасига интилишгани каби Боғи дилкушо ҳам уларнинг ширин орзуларига айлансин.

Оврупо ўрмонзорларида, Япония оролларида қад кўтарган осмонўпар меҳмонхоналар, коттежлар, ўтлоқларга кўмилган бўлса-да, уларда замонавий коммуникациянинг жами қулайликлари муҳайё қилинган. Боғда қад ростлайдиган бинолар ҳам шундай қулайликларга эга бўлиши шарт. Зарафшон соҳилида шиша аквариумлар, чўмилиш, балиқ овлаш, сув спорти мусобақаларини ўтказиш учун ҳовузлар барпо этиш, осма йўллар қуриш лозим. Ана шундай замонавий иншоотлар билан бирга, бу боғда ўрта аср ҳаётини эсга солиб турадиган ҳолатлар ҳам эътибордан четда қолмаслиги керак. Балки бу ердаги қоровул ва боғбонлар ўша давр либосларида кийинишар.

Тўғри, бу тадбир жуда кўп куч ва маблағ талаб этади. Майлида, биз бошлаймиз — келажак авлод давом эттирар... Шунинг учун куйинган эдим, куч ва маблағларни бир йўла ўнлаб боғларга сочмай, лоақал биттасини бошлаб олсак деган эдим.

Ўшанда шошилинч тарзда бир пастқамликни зичлаб, «симиренко» олмалари ўтказилди ва унга катта ҳарфлар билан «Боғи дилкушо» деб ёзиб қўйилди. Боғи беҳишт, Боғи майдон, Боғи эрам, Боғи наврўз ҳам шу тариқа бир неча ой давомида осонгина барпо этилди. Чўпонота ёнбағирларида Боғи наврўзни барпо этиш учун мактаб ўқувчилари жалб этилди, қанча маблағ сарфланди. Эндиликда бу ердан ўтсангиз, қовжираган ниҳолларни кўриб, ачиниб кетасиз. Ахир, бу хўжасизлик учун кимдир жавоб бериши керак-ку!

Хуллас, боғларнинг бугунги аҳволи ачинарли. Мутасадди раҳбарлар эса ҳозирча четдан қараб туришибди. Эҳтимол, улар иш кўламининг катталигидан андак чўчиётгандир. Бу боғларни яратиш учун моддий жиҳатдан ҳам тайёр эмасдирмиз. Аммо қўл қовуштириб ўтириш билан иш битмайди-ку! Жамоатчиликда рағбат уйғотиш, изланишларни давом эттираверишзарур.

Нусрат РАҲМАТ

Журналист текшируви

«ЙЎҚОЛГАН» ЗИРАК

Жамила, Назокат ва Латофат ошхонада Назокатнинг туғилган кунини нишонлашаётганди. Бир пайт хонага уч эркак — Ортиқали, Алиқул ва Анвар кириб келишди. Даврa кенгайди. Дастурхон бошқатдан безатилиб, яна битта ароқ очилди. Бирин-кетин қадаҳ сўзлар айтилди. Назокатга соғлик, омад, ишларига ривож тиланди. Орадан ярим соатлар ўтгач, Назокат маст бўлиб қолди. Жамила уни уйига элтиб, қайтиб келганда йигитлар ҳам анча қизишиб қолишган эди. Улар яна ичдилар. Қонлар қизиб, Ортиқали Жамилага тегажоқлик қила бошлади, бағрига босиб, ўпмоқчи бўлди. Жамила ўзича уялиб уни итариб ташлади. Ўн дақиқалардан сўнг эса Ортиқалига бақириб кетди: «Сирғамни ўғирлабсан, тезда бер. Сендан бошқа ҳеч ким олмаган. Ўғри».

Ортиқали аввалига ҳайрон бўлди, ҳеч қанақа сирғани кўрмаганини айтди. Аммо Жамила ҳам бўш келмади. Ҳамма ёқни бошига кўтариб, шовқин солишда давом этди: «Сен олгансан, ҳозиргина қулоғимда турганди, менга ёпишганингда ўғирлагансан. Аввал олган 20 минг сўм қарзингни ҳам тўлаб қўй. Ўғри, муттаҳам».

Иккови ҳам маст эди. Ортиқали ўзини тутиб туролмади. Оғзига келган уят сўз билан Жамилани ҳақорат қилди. Кейин ҳозирги қилиғи учун 20 минг сўм қарзини ҳеч қачон бермаслигини айтди. Жамила унинг бу гапини эшитгач, баттар тутоқди. У ўзини ҳақорат қилдириб қўядиганлардан эмасди. Кўчага чиқди-да, қўлига тушиб қолган белкурак билан йўл четида турган Алиқулга тегишли «Москвич-412» машинанинг олд, орқа ва ён ойналарини, олд ва бурилиш чироқларини синдирди. Сўнг машина ичидаги магнитолани олиб, ерга улоқтирди. Магнитола ҳам чилпарчин бўлди.

Жамила бу билан ҳам тинчимади. Машинани ёқиб юбормоқчи бўлди. Яхшиям, бир чеккада тушлик қилиб ўтирган Ғайрат Ибрагимов бор экан. У келиб аёлнинг қўлидан гугуртни тортиб олди. Бўлмаса машина ёниб кетиши ҳеч гап эмасди.

Сирға йўқолиши билан бошланган можаро бу билан ҳам тугамади. Жамила тўғри уйига борди ва Ортиқали ўзини ҳақорат қилганлиги тўғрисида ариза ёзиб, ички ишлар бўлимига топширди. Бундан хабар топган Ортиқали Жамиланинг уйига бориб, қўшниларининг олдида уни яна ҳақорат қилди.

Орадан кўп ўтмай Ортиқали Дониёровга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 166-моддаси, 3-қисми «а« банди ва 277-моддаси, 3-қисми «а» банди билан жиноий иш қўзғатилиб, тергов ишлари бошланди. 29 май куни у қамоққа олинди.

2000 йилнинг 13 сентябр куни Жиззах вилояти Зомин туман суди биносида Ортиқали Дониёров устидан суд жараёни бўлиб ўтди. Гувоҳларнинг кўрсатмалари ва экспертларнинг хулосаларидан сўнг унга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 166-моддаси 3-қисми «а» банди билан эълон қилинган айблов ўз тасдиғини топмади.

О.Дониёров Жиноят кодексининг 277-моддаси 3-қисми «а» банди билан айбдор деб топилди ва беш йилга озодликдан маҳрум этилди. Унга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси Мустақиллиги эълон қилинганлигининг 9 йиллиги муносабати билан Амнистия тўғрисида»ги Фармонининг 9-моддаси «а» банди қўлланилиб, белгиланган жазо учдан бирига қисқартирилди.

Хуллас, 2000 йилнинг 3 апрел куни Жиззах вилояти Зомин тумани Даштобод шаҳарчасида бўлган можаро шундай якун топди.

Гўё ҳаммаси рисоладагидек ҳал бўлган. Ортиқали Дониёров жиноят содир этди. Кўпчиликнинг олдида Жамила Холматованинг обрўсини тўкди, турли ёмон сўзлар билан ҳақоратлади. Ва оқибатда жиноятига яраша жазосини олди. Чунки бировни бекордан бекорга ҳақорат қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Инсон кўнгли нозик бўлади. Баъзан бир оғиз ёмон сўз билан уни вайрон қилиш, бир умрга жароҳатлаш мумкин. Балки бева аёлга ҳам Ортиқалининг ҳақоратлари оғир ботгандир...

Шу ерда бир дақиқа можаро нимадан бошланганини эсланг. Уч аёл Назокатнинг туғилган кунини нишонлаётган эди. Кейин улар сафига эркаклар қўшилди. Ҳаммалари маст бўлгунча ичишди. Кейин... Кейин эса зирак йўқолди-ю, бир-бирини ҳақорат қилиш бошланди. Ё, алҳазар. Ичиш, маст бўлиб кўчада жанжаллашиб, одамларнинг кўз ўнгида бақир-чақир қилиш, кўпчиликнинг ўртасида ўзини тута билмаслик Кумушбиби авлодларига уят эмасми?

«Одамнинг маънавий камолини унинг нимадан уялиши ва нимадан уялмаслигидан билса бўлади», дейди буюк рус ёзувчиси Лев Толстой. Кўча-кўйда саёқ юрган, оғзидан ади кириб, бади чиқаётган, шаллақиликни ўзига касб қилиб олган хотинларни кўрганингда беихтиёр ёқангни ушлайсан. Нега айрим аёлларимиз ҳаё, ибо, номус каби инсоний фазилатларни унутиб қўяяпти? Нега улар маънавий тубанлик ботқоғига ботиб бормоқда?

Бу саволлар барчамизни ўйлантириши керак. Чунки бугун атрофимизда бўлаётган воқеалар оқибатига ҳаммамиз масъулмиз. Ҳозиргина тилга олинган иллатлар кўз ўнгимизда пайдо бўлиб, илдиз отмоқда. Биз эса бефарқ, беэътибор қараб турибмиз. Гўё бу воқеаларнинг бизга мутлақо алоқаси йўқдек. Лекин шу аёлларнинг бири қўшнимиз, бири танишимиз, яна бири узоқроқ қариндошимиз эканлигини, фарзандларимиз шуларни кўриб вояга етаётганига парво қилмаймиз. Болаларимиз улардан эртага ниманидир ўрганиши, юқтириши мумкин-ку, ахир. Баъзан фарзандларимиз беҳаё, бемеҳр бўлиб ўсаётганидан нолиб қоламиз. Уларнинг тарбияси бузилишига, турли жиноят кўчаларига кириб кетишига ўша бефарқлигимиз сабаб бўлмаяптими?

Қишлоқ кенгашлари ва маҳалла қўмиталарининг вазифаси фақат ёрдамга муҳтож оилаларга нафақа тайинлашдангина иборат эмас. Улар ҳар бир оила, зарур бўлса, ҳар бир инсоннинг тақдиридан, юриш-туришдан воқиф бўлиши керак. Лекин бу иш бизда ҳамма жойда ҳам кўнгилдагидек йўлга қўйилган деб бўлмайди. Айрим маҳалла оқсоқоллари ўз вазифаларига масъулият билан ёндошмаяптилар. Аёл ёки эркак бузуқ йўлга кирса, бизга нима, бу унинг шахсий иши-ку, деб қараш ҳоллари учраб турибди. Уларнинг касри, юқорида таъкидлаганимиздек, ёшларимиз тарбиясига салбий таъсир кўрсатиши аён-ку!

Энди Даштободдаги ошхонада рўй берган можаронинг ҳуқуқий тарафини бир мулоҳаза қилиб кўрайлик. Таъкидланганидек, Ортиқали Дониёров ўша куни маст ҳолатда бир бева аёлни ҳақорат қилган. Албатта, унинг бу қилмишини оқлаб бўлмайди. Шунинг учун ҳам бугун гуноҳига яраша жабр тортаяпти. Лекин шуни ҳам қайд этиш кераки, унга жазо тайинлашда гуноҳини енгиллатувчи айрим ҳолатлар ҳисобга олинган бўлса-да, асосан муқаддам икки марта судлангани, аммо ундан тегишли хулоса чиқармагани асосий рол ўйнаган. Унга берилган жазонинг кўп ёки озлигини баҳолаш юқори суд идораларининг иши. Аммо бизни бир нарса ташвишлантиради. Нега илгари судланган инсонга шубҳа билан қараш, қамалган деб уни камситишдек ёмон иллатдан қутула олмаяпмиз. Бирор одам ҳаётида бир ёки икки марта хато қилса-ю «ўтириб» чиқса, нега у умр бўйи ўша гуноҳи учун ёмон отлиқ бўлиши керак? Айбдорни жазога ҳукм қилишдан мақсад уни

(Давоми 4-бетда)

...маданияти кунлари бошланди

Тўлибой ҚОБУЛОВ,
Қорақалпоғистон
халқ шоири

МЕНИНГ ҚЎШИҒИМ

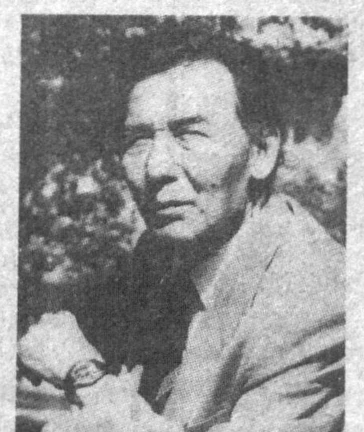

Осмонимда қуёш ярқираб турсин,
Тоғдан оққан булоқ шарқираб турсин.
Руҳимда шодмонлик барқ уриб турсин,
Бутун жаҳон бўйлаб янгра, қўшиғим!

«Анов ҳовли, манов ҳовли бир бўлгай,
Ўртасида чархпалак гул бўлгай...».
Аёллар – фаришта, эрлар пир бўлгай,
Доим мени ўзинг қўлла, қўшиғим!

Аллоҳ бериб, замон ўнгга айланди,
Орзу-умидларим чинга айланди,
Байрамларга улаштириб байрамни,
Халқимга хушхабар йўлла, қўшиғим!

Жонимни берурман халқим ишқида,
Шоҳсанам Ғарибин кутар кўшкида,
Ошиқни ошиққа дийдорлаштириб,
Боғларни сайр этиб, яйра қўшиғим!

Кенг дунёдан кўнглим илҳомланажак,
Ҳар босган қадамим қўшиқ бўлажак,
Иқболимга кулиб турар келажак,
Сайра, булбул каби сайра, қўшиғим!

Олисдаги Бойсун – Қўнғирот эллари,
Алпомишнинг от ўйнаган ерлари,
Минг йиллик тарихнинг тингла сирларин,
Мустақиллик тўйин тўйла, қўшиғим!

Холмурод САПАРОВ,
Бердақ номидаги давлат
мукофоти совриндори

Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни

Онадан туғилиб, эр етиб ўсдик,
Оппоқ сутин эмиб, оқ тузин ичдик,
Мустақиллик боис мулк бўлди насиб,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Қорларга кўмилган тоғларнинг боши,
Ота маконимиз ери серҳосил,
Кенг дала ойпатли гиламдек яшил,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Бул ўлкада тўртта фасл ёз бўлган,
Кўлларига ўрдак билан ғоз қўнган,
Ер остида нефт билан газ тўлган,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Суви қимиз каби куч-қувват берган,
Овулу кентлари ободон бўлган,
Бунда ҳақиқатни илк бора кўрган,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Мустақил юртимиз абадий тургай,
Ҳеч ердан топилмас жаннат ер бундай,

Сақлаймиз кўзимиз қорачуғидай,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Ис босган ниятлар беркинолмаган,
Хоинлар дастидан тўзим топмаган,
Ҳеч бир фарзанд ўз онасин сотмаган,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Ортга чекиниш йўқ танлаган йўлдан,
Қўрқмаймиз кўзларин олайтганлардан,
Ҳаммамиз эл учун бўламиз қўрғон,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Тотувлик тилаймиз ҳар отган тонгдан,
Фақат аҳлликдан бахт иқбол топган,
Элим деб, юртим деб юраклар ёнган,
Ҳеч кимга бермаймиз Ўзбекистонни.

Бахтиёр ГЕНЖАМУРОДОВ

Қўлларимни чўздим осмонга,
булутларга етмади бироқ.
Мен тошлардан қурдим минора
кўкни ўпган тоғдан баландроқ.

Яна баланд парвозни истаб,
қўлларимга қанот бойладим.
«Анал–Ҳақ!» деб ўпкам
ҳаллослаб,
ойни қучоқлашни ўйладим.

Дунё қафас сиёқли менга –
дунё торлик қилар кўнглимга.
Мен ишониб яшадим ўлсам,
яна қайта тирилмоғимга.

СЕН БЎЛМАСАНГ

Минайхон
ЖУМАНАЗАРОВА

Қишда аёз тўнгдирмас мени,
Ёзда қуёш ёндирмас мени,
Ҳеч фаслнинг мени йўқ, мени,
Сен бўлмасанг...

Ёлғончи қарзини оладур,
Кўнглимга армонлар соладур,
Сени мендан жудо қиладур,
Англасам...

Қўшиғимда, сўзимда ўзинг,
Олғир шунқор, базмда ўзинг,
Хаёлимда, кўзимда ўзинг,
Куйласам...

Эртамда сен, эртагимда сен
Эканлигинг англадим, билсанг,
Кўзим очиқ кетади ўлсам,
Сен бўлмасанг...

Қишда аёз тўнгдирмас мени,
Ёзда қуёш ёндирмас мени,
Ҳеч фаслнинг мени йўқ, мени,
Сен бўлмасанг...

Рустам МУСУРМОН таржималари

Гулистон МАТЁҚУБОВА

ТАСКИН

Дўстим, чиройинг оч: ловуллайверма,
Ахир, сен айтгандай дунё эмас тор.
Тулпоринг қоқилса, куйма, ғам ема,
Ҳали қанот боғлаб учишлари бор.

Кимгадир қўл чўзсанг, олсанг чангал, чўп,
Дема тикан ўсар ояларида.
Сени кунгайларга тортар яхши кўп,
Қора ғам калхатин сояларидан.

Илдизингга ишон, юлдузингга ишон,
Ўғлингга ишонгин, қизингга ишон.
Ҳеч қайдан кўринмас бўлса ёруғлик
Юрагингга ишон, ўзингга ишон!

Кучингни ҳар нега уриб, ушатма,
Руҳингда озодлик орзуси ёниқ.
Тулпоринг қоқилса, ипин бўшатма,
Эрта қанот боғлаб учиши аниқ.

Гулнора НУРЛЕПЕСОВА

БЕКЛАРИМ

Ҳар бирингиз қирқ арслонга баробар,
Сочин тарар сиз деб қирқ минг санобар,
Момолар «пирим» деб сиғинган сизга,
Пирлик тахтингиздан тушманг, бекларим.

Оқ тулпорга оқ қуюндай қўнгайсиз,
Эл сўраса, тошдан қаср йўнгайсиз,
Аёзданмас, сиз қаҳрдан тўнгайсиз,
Меҳр дўстдир, қаҳр – душман, бекларим.

Мардлар писанд этмас туҳмат тошини,
Пастларга кўрсатмас кўзин ёшини,
Тиллога сотмайди қариндошини,
Қон-қардошга мадор бўлинг, бекларим.

Қовун аввал сапча бўлар – пишмаган,
Даҳо ҳам осмондан, ойдан тушмаган,
Қанот боғлаб учгич ёлғиз қушмакан,
Учмоқликка тайёр бўлинг, бекларим.

Халқим ёв келганда, қўрқиб қочмайди,
Номардга нон сўраб, кафтин очмайди,
Дўстининг кўзига тупроқ сочмайди,
Шу халққа ярашиқ бўлинг, бекларим.

Эр бўлсангиз, бошин эгмас оналар,
Зўр бўлсангиз, хорлик чекмас болалар,
Эл бўлсангиз, бизга тегмас балолар,
Сиз бирликка ошиқ бўлинг, бекларим.

ҚУТЛИБЕКА таржималари

Ёшлар шеърияти: таҳлил ва талқинлар

Ўтиб бораётган XX аср инсоният тарихида турли-туман воқеаларга ғоятда бой бўлди. Бу юз йилликда одамзод икки марта жаҳон урушининг кулфатларини бошдан кечирди, «инқилоблар» жабрини чекди. Узоқ йиллар мобайнида «қизил салтанат» сиқувида қолган собиқ иттифоқ ҳудудидаги халқлар қатори ўзбек халқи ҳам ўзининг эрки, мустақиллик кунларини орзу қилиб, курашиб келди. Халқимизнинг истиқлолга ташналиги, биринчи галда, адабиётимизда, ватанпарвар, миллатпарвар адибларнинг ижодида акс этди.

Умуман, XX аср ўзбек адабиётида чуқур из қолдирди. Иккинчи мингйилликнинг сўнгги асрида адабиётимиз янги тур ва жанрлар билан бойиди. Хусусан, бу даврда драматургия ҳар жиҳатдан ривож топди, роман жанрининг ажойиб намуналари яратилди. Шеъриятда ҳам туб ўзгаришлар рўй берди, анъанавий аруз ўрнини бармоқда битилган шеърлар, поэмалар, баллада ва драматик достонлар эгаллади. Хуллас, бир неча авлодга мансуб ижодкорларнинг тенгсиз меҳнатлари эвазига ҳозирги замон ўзбек адабиёти ҳар жиҳатдан равнақ топиб, ўсди.

Мустақиллик туфайли эришилган ижод эркинлиги эндиликда маданиятимизнинг бу жабҳасида ҳам юксалишларга эришиш учун барча зарур имкониятларни очиб берди.

Бадииятда изланишлар олиб бориш, тажрибалар қилиш, турли усулларда ўз иқтидорини синаб кўриш адабиёт ривожини таъминлайдиган омиллардан ҳисобланади. Мустақиллик йиллари, айниқса, ёшлар насри ва шеъриятида юз кўрсатаётган ўсиш-ўзгаришлар, янгиликлар нафақат китобхонлар, бадиий ижод мухлисларидан, шунингдек, бу соҳа мутахассислари — танқидчи ва адабиётшунослардан ҳам тийрак назарни, теран мулоҳаза билан ёндашувни талаб этаётир.

Сизнинг эътиборингизга ҳавола қилинаётган мазкур мақолаларда бугунги ёшлар шеъриятида кечаётган қизғин ижодий жараённинг айрим жиҳатлари тўғрисида мулоҳаза юритилган. Ёш шоирларнинг бадиий маҳорат бобидаги имкониятлари, уларнинг ўз ижодларида қўллаётган турли хил усуллар ва айни пайтда кўзга ташланаётган камчилик ҳамда нуқсонлар доимо газетамиз эътиборида бўлиб келган.

Албатта, бугунги истеъдодли ёш ёзувчи, шоирлар ижоди XXI аср ўзбек адабиётининг савиясини белгилашда асосий омиллар бўлишига шубҳа йўқ. Ана шу нуқтаи назардан келиб чиқиб, уларнинг изланишларини изчил кузатиб бориш, ютуқ ва камчиликларини ўз вақтида баҳолаш лозим бўлади. Янги «Ёшлар шеърияти: таҳлил ва талқинлар» рукнимизда эълон қилиниши режалаштирилаётган туркум мақолалар ёш шоирлар ижоди билан боғлиқ барча масалаларни қамраб олади. Биз ижодкорларни, танқидчи ва адабиётшуносларни, зукко китобхонларни ушбу рукнда ўз фикр-мулоҳазалари билан иштирок этишга таклиф қиламиз.

Танқид ва адабиётшунослик бўлими

ДУНЁ БОЙЧЕЧАК РАНГИДА

Ҳар қандай тақвим нисбийдир. Кишилик жамиятининг қачон пайдо бўлгани, чин маънодаги юз йиллик қачон бошланиб, қачон тугагани биргина Яратганга аён. Шундай бўлса-да, бир аср ибтидосию интиҳосига ўз ақлимизча чегара қўйишга одатланганмиз. Бизнингча, ўша хулосаларда муайян даражада мантиқ бордек. Хусусан, аср алмашинуви инқилобий ҳодисаларга бой бўлади. Ўтаётган асрда жамиятдаги ўзгаришлар инъикоси сифатида адабиёт анча янгиланди, эстетик қарашлар ўзгачароқ босқичга кўтарилди, мағрибу машриқ бир қадар яқинлашди. Ҳур фикрлилик куртак ёзди. Ўша янгиланишлар афкори умумиянинг аёллар турмуш тарзига муносабатида ҳам ўз аксини топди. Минтақамизда кечаётган кейинги юз йилликни минг йиллик ҳодисотлар ила таққосласак, бу ўзгаришлар мислсизлиги янада равшанлашади. Айниқса, адабиётимизда янги тур ва жанрларда яратилган мумтоз асарлар, шеъриятимизда кечган ранг-баранг янгиланишлар, улкан истеъдодларнинг бўй кўрсатгани маданий ҳаётимизда, маънавиятимизда чинакам ҳодисалар бўлди. Замонавий ўзбек шеърияти ҳар жиҳатдан тобланди, барқ урди. Зотан, кейинги пайтларда ёшлар шеъриятида анъанавийлик ҳамда модерн кўринишлари юз очганлигини таъкидламоқ жоиз. Шамсия, Олима Набизода, Гўзал Бегим, Гулжамол, Озода Тўрақулова, Салтанат Шодиева каби ёш шоиралар ўша икки йўналиш вакилалари сифатида адабий жамоатчилик диққат-эътиборини тортмоқдалар.

Мамлакатимизда яшаб, ижод қилаётган русийзабон шоира Лариса Дабижа шеърлари «Молодость» алманахида, «Звезда Востока» журналида эълон қилинди. Бир шеърий туркуми «Ёшлик» журналида босилди. Лариса соф модернчи шоира. У кўпроқ япон шеъриятидан таъсирланади. Бироқ унинг машқларида тақлид унсурлари сезилмайди. Шоира муайян бир ғояни, аниқ мақсадни илгари сурмайди, балки ташбеҳларни қатъий тартиб асосида жойлаштириш ҳисобига ўқувчи кайфиятини «туртиб юбормоқчи» бўлади. Унинг шеърларини шунчаки ўқиш камлик қилади. Сўз ортига бекитилган рангларни аввал топмоқ, сўнг ҳис этмоқ жоиз.

Муштарийлар «жумбоқ, ребуссимон шеъриятнинг нима кераги бор» қабилидаги ўй-хаёлларга бормоғи мумкин. Санъатнинг азалий қонун-қоидалари шуни тақозо қилади-да... Айтайлик, Навоий ҳазратлари дурдона асари саналмиш «Хамса»ни ҳарф ўйинларидан бошлаган. Араб имлосидаги «Бисмилло...»ни тузишда ишлатилган ҳарфларни ўзича нималаргадир ўхшатган, бу ҳарфларни дурни ипга тизгандек риштага тузиб чиққан. Зотан, мумтоз шеъриятимизда ҳарф ўйинларидан тортиб қанчадан-қанча ифода, ташбеҳ ўйинлари иштирок этганки, ана шунинг учун ҳам бу шеърият ҳеч қачон эскириб, ўз оҳорини йўқотмайди.

Инсон табиатида эскиликдан зерикиш ва шу баробарида янгиликка ташналик азал-азалдан мавжуд. Шу нуқтаи назардан қаралганда, бирор адабий ихтирога эришмоқ ижодкордан катта истеъдоддан ташқари, мунтазам равишда ўқиб-ўрганишни тақозо этади.

Ёш шоираларимиз нафақат мумтоз шеърият, балки Узоқ Шарқ, Мағриб шоирлари ижодиётини пухта ўзлаштириб, уларнинг усул борасидаги изланишлари сир-асрорини билиб олмоқдалар. Бу билиш жараёни боис аёллар шеърияти янги ранг, янги оҳанг билан бойиб, такомиллашмоқда. Хусусан, француз, форс тилларини пухта ўзлаштирган Олима Набизода аёллар шеъриятида илгари кўрилмаган янги усулни қўллаётганини тушунмоқ мумкин. «Жаҳон адабиёти» журналининг 2000 йилги 3-сонида О.Набизода қаламига мансуб «Туркистон тупроқларида» сарлавҳали туркум эълон қилинди.

Ғарб мамлакатларида, хусусан, Германияда шоирнинг туркуми китоб қаторида кўриладн, туркумларга тақризлар ёзилади. Ҳатто шоир умрбаёнига туркумларининг номлари киритиб қўйилади. Демоқчимизки, туркум мавқеи китобникидан асло кам эмас. Зотан, О.Набизода ижодиёти борасида муайян фикрга келмоқ учун «Туркистон тупроқларида» туркумини ўқишимиз кифоя қилади.

Шоира ёзади:

Ботиним ёлғиз
Ҳовлидаги ёлғиз
намозшом гул
ўз тупроғига
ғамгин термулар.
Боғбон нарвонга чиқиб
Ток баргларидан
тонгни ҳовлига
олиб тушар.

Бу — Ватан ҳақидаги қўшиқ. Она Туркистонимизнинг тимсолий ифодаси. Илгарилари ўқиганмисиз шунақа шеърни?..

Ўзбек шоири шеърини тушунмоқ учун ўзбекчани билмоқ шарт. Аммо бу шаклдаги шеърларни қалб мулкига айлантирмоқ учун тил билишнинг ўзи камлик қилади. Энг аввало, сўзларни ҳис этмоқ жоиз. Модернда ҳатто ҳарфларга алоҳида эътибор берилади. Одатда кам ишлатиладиган образларга диққат қилинади, шеърларда образларнинг такрорланиб келишидан ўзгача мақсад кўзда тутилади. Айтайлик, қулупнай ҳақида ёзилган шеърларни кўп учратмаганмиз. О. Набизода ўқувчи диққатини жалб этмоқ учун қулупнай ҳақида шеър ёзади.

ҚУЛУПНАЙ ГУЛИ

Кошки,
Сизни тирнасайди
пинҳоний азоб,
Қулупнай гулидек
очиларди
қулфи дилим.
Кошки,
ой нурида чўмилган
сочларим
тушига кирсайди.
Қуёшли осмон,
қон қусуғи сачраган Ерга
маймоқлар юзтубан
йиқиларди...
(«Туркистон тупроқларида»
туркумидан)

Бу шеърда калит сўз — Қулупнай. Бу сўзда икки бирикма яширинган. Биринчиси — Қулф. Иккинчиси - Най. Шоира ана шу «қулф» сўзини урғулайди. Демак, «Кошки» — истак-хоҳишни ифодаловчи бошлама сўзни чуқурроқ ўйлаб кўрсак, шоира янги бир замонни, юраклар қулф очиб, ҳис-туйғулар най қилиб чалинадиган даврни кутганидан воқиф бўламиз.

Бу — шеърнинг бир тарафи. Иккинчиси эса ўша шеърнинг санъаткорона битилганидир. Олима шеърларида қилдан-да нозик чизгиларни қўллайди, худди туш ва хаёл сувратини моҳирона чизаётгандай бўлади. Шу гапни Озода Тўрақулованинг баъзи шеърларига нисбатан ҳам айтиш мумкин.

Озода қаламига мансуб «Армоннинг келини» шеърлар ва достон мажмуасида оҳанглар воситасида ўқувчи кўнглини тўлқинлантирадиган шеърлар анчагина. Шоира фалсафа тўқиб ўқувчини қойил қолдиришни ўйламайди ҳам. У нафис оҳанглар билан иш кўради. Ўзбек тилигагина хос инжа товушлардан моҳирона фойдаланади. Ўша оҳанглар яхлитлиги кўнглига кўчса, шу онда шоиранинг нима демоқчи бўлгани ойдинлашади-қўяди.

«Моҳ» — ой демак. Шарқ шоирлари азал-азалдан аёлни моҳга, ойга ўхшатиб келадилар. Озода шу анъанани давом эттириб, «Моҳ» ва «Ой» сўзларини ёнма-ён қўллаб, Аёл ва Тун образини биргаликда талқин қилади:

Моҳ ойим,
Оҳ ойим,

Кўзингиздан ичволай,

Тунингиздан кечволай,
Бугунча...
Моҳ ойим,
Оҳ ойим,

Нурингизда бу кеча
Кипригимни ечволай...
Киприк сирли тугунча...
Бугунча...
Мадад беринг моҳ ойим,
Сизни қўллар Худойим,
Шу киприкни ечвосам,
Туринг дунё тургунча,
Оҳ ойим...

Бу яхлит бир шеър. Бошидан охиригача товуш ритми сира бузилмаган. Шоира инсон кечинмаларини табиат кўриниши билан уйғунлаштиришга интилади. Сўзда айтиб бўлмайдиган гапларни чизгиларга кўчиради, алҳол, товушлар ритми кўнгилга ҳузур-ҳаловат бахш этади. Масалан, булбул хониши маъносини ҳеч ким тушунмайди-ку? Лекин ёқимли. Бу шеърни ўша ҳолатларга қиёсламоқ мумкин.

Япон мумтоз шеърияти намуналарини қунт билан ўқиганда шу тариқа ритмлар қўлланганига гувоҳ бўламиз. Бунда асосан биронта образни такроран қўллаб ўқувчида ҳис-ҳаяжон уйғотиш усулига кўп мурожаат қилинади. Гиёҳлар, гуллар, қушлар образи учликларда кўп ишлатиладики, таъбир жоиз бўлса, бу худди шахмат ўйинига ўхшаб кетади. Доналарнинг сони маълум. Бироқ комбинацияларнинг сон-саноғи йўқ. Шахмат ақл талаб этгани янглиғ бунақа шеърлар ҳам ўқувчидан кенг миқёсда ҳис-туйғуни қабул қила билиш лаёқатини талаб қилади.

Бу, эҳтимол, сирли бир оламга дахлдорлик туйғусидан келиб чиққандир. Инчунун, кейинги вақтларда «Истеъдод» сериясида китобини чоп эттирган шоираларнинг аксарияти ижодида ана шу дахлдорлик туйғусини кўрасиз. Жумладан, Шамсия «Юрак япроғи» номли тўпламида лирик қаҳрамон қиёфасини маҳорат ила чизади:

Кутасан, мўъжиза юз
бермас,
Бардошнинг сочлари
оқарар.
Сен кетиб борасан
мажнунвор
Азоблар наҳрини ёқалаб.
Ҳар куни мўъжиза
кутасан,
Ҳушинг йўқ, саробдир
тушларинг.
Руҳингни яралаб кетади
Юракнинг алдамчи
қушлари.

Шамсия лирик қаҳрамоннинг мўъжизага интиқлигига ишора қилмоқда. Лирик қаҳрамон мўъжиза кутавериб толиққан. Чунки борлиқ орзу қилинган шаклдан узоқ. Саволларнинг жавобсиз қолиши, масъума хаёлларнинг панд ейиши... Буларнинг барчаси лирик қаҳрамон руҳияти турфа рангларга, жилоларга нақадар тўлиғ эканлигидан нишона беради. Шоира ўша Момо Ҳаво замонидан бери давом этиб келаётган қаноатланмаслик ҳиссиётига ишора қилади. Зотан, ҳаёт шуниси билан қизиқарлидир. Ҳамма нарса эртакдагидек силлиқ кечаверса, одам боласи баттар зериккан бўлур эди.

«Япроқлар шивири» китобининг муаллифи Салтанат Шодиева мазкур масалага янада ойдинлик киритади:

Бойчечак рангида дунёни
кўрдим.

Ёшлар шеъриятида «япроқ» деталини кўп қўлланиши бежиз эмас. Негаки, ижоднинг дастлабки босқичида реал ҳаётдан кўра руҳиятдаги «ҳаёт»ни тан олишга иштиёқ кучлироқ бўлади. Аниқроқ айтадиган бўлсак, ижодкор ўзи билан ўзи ёлғиз қолаверади. Ана шунинг учун ҳам деярли тенгдош шоиралар ижодиётида умумийликни кўрамиз. Бу — тадриж. Кейинги босқичда эса ҳар ким ўз йўлига равона бўлади. Ўшандагина биз алоҳида шахслар шамойилини кўриш, шеъриятнинг қиёмига етган тамойилларини тушуниш имкониятига эга бўламиз. Лекин шунгача ҳам илк ибтидо — «бойчечак ранги»даги бадиий олам нигоҳимиздан четга сурилмайди.

Гўзал Бегим янги шеърлар туркумига «Япроқ узиб олдим осмондан»(«Ёзувчи» газетаси, 2000 йил, 6-сон) дея ном берибдики, бу ҳам ўша тенгдошлари «фалсафаси»нинг бир парчасини ташкил этгандек гўё. Умуман олганда, яшиллик тириклик рамзи, баҳор фасли тимсоли сифатида ифодаланиши бор гап. Ёш шоиралар «япроқ» деталини ўта шахсий маънода қўллайдилар. Ва шу восита орқали эркинликка ишора қиладилар.

Шу ўринда бир гап. Асримиз бошида дунёда санъаткорлик даражаси юксак даҳолар кўп эди. Аммо сал олисроққа қайтилиб, таржима учун Шекспир асарлари танланди. Бу бежиз эмасди, албатта. Шекспирнинг ўта рашкчи Отеллоси, иболи, хаёли Дездемонаси ўзбеклар руҳиятига анча яқин эди. Шу боис минтақамизда Шекспир машҳур бўлиб кетди.

Ўз туйғуларини аниқ-тиниқ ошкор этмаслик, сир сақлаш, имо-ишора воситасида фикрлаш ёш шоиралар ижоди учун дастур вазифасини уддалайди. Жумладан, Гўзал Бегим ижодини текширсак, бу шоиранинг ҳам худди Лариса Дабижа каби япон шеъриятидан таъсирланганини пайқаймиз. Гўзалнинг юқорида номи зикр қилинган туркумидаги учликлари диққатга сазовор:

Атиргул ҳидига жой
бўшатинглар
босиб қўйма ойнинг
нурини
кўзларингга қара кучукча

Шоира сўзни моддийлаштириб, илоҳий гўзалликни эъзозламоқ лозимлигига ишора қилади. Унинг фикрича, атиргул ҳидининг ҳам, ой нурининг ҳам вазни, ерда ишғол қиладиган ўрни мавжуд. Ўша борлиқни топтамаслик учун наинки инсон, балки ҳайвоннинг ҳам кўзи очиқ бўлмоғи жоиз.

Озода Тўрақулованинг қуйидаги мисралари ўша хавотирнинг давомидек гўё:

Ойнинг нурларини
синдирманг,
Сенга тароқ ясаб берай
деб.

Шоираларнинг аксарияти ўз туйғуларини табиатга муносабат шаклида ифода этадилар. Чунки Назира Матёқубова таъкидлаганидек: **«Қиз болага асли жуда кўп нарса таъқиқ, Дунёнинг ярмиси саналар уят».**

XX асрнинг машҳур шоираларидан бири сифатида тарихда из қолдирган Анна Ахматова шеърларида ифодаланган бир кенгликни кўрасиз. У ҳатто ёши ўтиб қолган пайтларида ҳам ишқ-муҳаббатдан завқланади, кўнгли ҳамиша ёш бўлиб, ишқ ҳароратидан баҳра олаётганидан ҳузурланади. Ана шунинг учун ҳам биз аёл қалб торининг турли-туман хонишларига ошино тутинамиз.

Эртага мен сенга ширин
жилмайиб
Ўрик гулларидек ёраман
дилни —

дея ўз қалби инкишофи хусусида ўйлаётган Салтанат Шодиеванинг шеърларида Ахматовага хос самимият барқ уриб турибди.

Шеърият фақатгина гўзаллик ўз кўркини намойиш қиладиган майдон эмас, балки, миллатнинг ички руҳиятини,ботиний қиёфасини ифодалайдиган восита ҳамдир. Демак, шу ифода усуллари вақт ўтиб тарихга айланади, миллат ҳақида келгуси наслларга хабар берадиган йилномага айланади. Сўзнинг илоҳий куч-қуввати айнан шу нарса билан изоҳланса керак. Ана шу сезим янги минг йиллик қопқасини ишонч билан тақиллатишимизда кўмакка келади ва биз бу асрлар шодасидан инсоният учун мисли кўрилмаган мўъжизалар кутиб қоламиз.

Баҳром РЎЗИМУҲАММАД

ОРЗУЛАР ТЕРАНЛИК КАБИ КЕЧГАНДА

Руҳий муносабатларнинг ҳам шахсий, ҳам ижтимоий моҳиятини очиб бериш, мозийдан келаётган шажаравий алоқадорликнинг асл илдизларини мустаҳкамлаш бадиий сўз санъатида ўз ифодасини топади. Шахснинг миллий ҳамда умуминсоний сажиясини таъсирчан ёритишга интилиш адабиётнинг доимий изланишлари моҳиятини ташкил этади. Зеро, Сўз Санъати илоҳий муҳаббат ҳамда дунёвий фалсафани тадқиқ қилар экан, унинг марказида Инсон туради.

Ўтаётган XX аср фан-техника асригина эмас, балки янги санъат асри ҳам бўлди. Ғарбда кенг ёйилган, аста-секин Шарқ халқлари адабиётлари ижодий имкониятларини кенгайтираётган янги санъат инсон табиатининг теран қатламларига кириб бориш, одамзод маънавий такомилини идрок этишнинг янгича шакл-шамойилларини кашф этишни мақсад қилиб қўяди.

Янги ўзбек шеърияти 90-йилларда янги нисбат, янги миқёсларга кўтарилди. Мустақиллик даврида юзага келган ижодий эркинлик ранг-баранг талқинлар кенг авж олишига йўл очиб берди. Атоқли шоирларимиз ижодидан далда олган ёшлар ижоди жаҳон бадиий хазинаси билан уйғунлашиб, нозик умумлашма шеъриятни шакллантирмоқда. Бу шеъриятда сўзни ўзгача шаклда истифода этиш, юксак ақл идрокнинг ҳиссий аниқлик учун хизмат қилиши, инсон манзараларини фалсафий-мажозий тадқиқ қилишга мойилликнинг кучайиши, шаклий ихчамликнинг асосий воситалардан бирига айланиши каби хусусиятлар қабариб кўринади. Нозик кўчирим, рамзий ишораларга бой Баҳром Рўзимуҳаммад изланишларида, фикрий тиниқлик сари йўналтирилган Фахриёрнинг фалсафий-бадиий талқинларида, Асқар Маҳкам, Рустам Мусурмон, Салим Ашур, Иқбол, Вафо Файзулло, Дилшод Ражаб, Шуҳрат Раҳим ижодларида «юракка қайтиш азоби» кўзга ташланади.

Кейинги пайтларда ёшлар шеър тилини оддий сўзлашув услубига уйғунлаштиришга интилаётгани сир эмас. Бу жараённи мураккабликдан соддаликка, жимжимадорлик ва ялтироқликдан табиийликка, мавҳумликдан аниқликка, баёнчиликдан таҳлилга қайтишга интилишнинг ортиши билан изоҳлаш мумкин. Ҳақли эътироз туғилади: бундай уйғунлаштириш адабиётнинг нафосатига, жозиба қудратига путур етказмасмикан? «Безаксиз наср» (Н.Ҳикмат)нинг қандай афзаллиги мавжуд? Бундай тизим сўзни имкон қадар кундалик ҳаётга яқинлаштириш, шакл жимжимадорлиги ўрнига мазмунни кучайтириш, маъно товланишларини асосий ўринга олиб чиқишга имкон туғдиради.

Назаримизда, ёшлар шеъриятига хос яна бир хусусият - назмчиликни «ортиқча жиддийлик»дан халос этишга уринишда ҳам кўринади. XX аср жаҳон поэзиясидаги услубий-шаклий изланишларида пичинг, кесатиқ ва киноя сингари воситаларнинг етакчилик қилиши, шеърни сўзбозликдан кўпмаънолиликка қайтаришга интилишлар, тасвирни енгил таҳлилий миқёсларга кўтаришга уринишлар бежиз юзага келмади. «Ўйинни тушунмаган китобхон янги адабиётни идрок эта олмайди», деб ёзганди XX асрнинг машҳур файласуфларидан бири. Дарҳақиқат, шеър - шакл ва сўз ўйини, у нозик кўчирим ҳамда турфа ишораларга бой бўлсагина ҳақиқий санъат ўзининг нозик сирларини рангин бўёқларда, фавқулодда нисбатларда намоён этишга эришади:

Унга етти ўлчаб
Кесгин дедилар,
У етти ўлчаб
Сўнг кесди,
Илдизи билан...
(Баҳодир Жўраев, «Оддий гаплар».)

Бу шеърнинг ибтидоси ҳам, интиҳоси ҳам охирги сатрга сингдирилган. Шоирнинг фаол руҳий муносабати, борлиқни поэтик тадқиқ қилишга мойиллиги истеҳзо замирида. Халқ ҳикмати жиндай таҳрир билан шеърга айланган. Бу мушоҳада ҳайбаракаллачилик, дабдабабозликка қаратилган ҳазиломуз, айни пайтда, жиддий баҳодир.

Эътиқод сўзга кўчганда ҳайрат ҳамда соғинч ғалати тарзда уйғунликка эришади, эҳтирос босқичма-босқич кучаяди, дил бир ажиб сururга тўлади. Туйғуларнинг гоҳ сокин, гоҳ шиддаткор мавжларидан «Умид сарҳади»да «бир исён сачрайди»ки, бунинг самараси ўлароқ

«Орзулар теранлик
каби кечади»
(П.Содиқ).

Ана шундагина шоир қалбида чақнаган чақинлар китобхон юрагига, йўл топади.

Шеърда ифодаланган ташбеҳ руҳий ҳолатга мувофиқ бўлиши зарур. Шеърият табиати шуни тақозо этади. Акс ҳолда фикрнинг жазавадан, мушоҳадакорликнинг сафсатабозликдан, аниқликнинг мавҳумликдан фарқи қолмайди. Мантиқий ғализлик, мавҳум ибора, мушоҳаданинг маънавий кашфиёт даражасига кўтарилмаслиги бадиий ғоя изчиллиги, жозиба қудратига путур етказади.

Меҳмон келар эшикдан,
Ризқи келар тешикдан.
Келган қўлига қарар
Чақалоқлар бешикдан...
(С.Ашур)

Ҳаммага маълум, ҳикматли сўзга айланган ибораларни қайта «кашф этган» шоир «Ҳолваларнинг терин шилар аждаҳо", «Девордаги қандхалтада олиб қўйилган, кўмиб қўйилган, Бир кишига етгулик ажал» янглиғ ибораларни ишлатадики, бу шеърнинг бадиий-эстетик моҳиятига синггишмайди. Ёки: «Кўнглим қувурларидан(!) балиқлардай соғ чиқар». Бундай қусурларни Б.Рўзимуҳаммад, А.Маҳкам ва Фахриёрнинг баъзи шеърларида ҳам кузатиш мумкин. Гўзал Бегим машқларида эса бундай номувофиқлик кўзга тез-тез ташланади.

Ёшлар шеърияти ҳақида сўз юритганда сал бошқача шеърни «модерн» услубига тўнкаб қўя қоламиз. Хўш, шу шеър бадиий-эстетик талабларига жавоб берадими ёки йўқми, бу ҳақда ўйлаб кўрмаймиз. Бугунги ёшлар ижодида яхши натижалар қатори шакл жимжимадорлиги доирасида ўралашиш, бўлар-бўлмас, сунъий ташбеҳларни зўрма-зўраки тиқиштиришлар, тақлидчилик авж олаётгани ҳам кўзга бўртиб ташланади.

Умуман, ёшлар шеърияти бугунги кунда синов даврини кечираётир. Унга янги маънавий сарҳадлар, юксак тажриба манбаи ниҳоятда муҳимдир. Бу эҳтиёжни фақат юксак ақл-идрокка йўналтирилган фалсафий-бадиий тафаккургина қондира олади ва навқирон шеъриятимизни ойдин уфқларига етаклайди.

Илҳомбек ҚУРБОНБОЕВ

Рамазон - омонлик ойи

ЯХШИЛИКНИ ДОИМ ҚИЛ!

Кимки фаровон ҳаёт кечирай ва дунёда яхши ном қолдирай деса, қариндош-уруғларига меҳрибон бўлсин, уларнинг аҳволидан доимо бохабар бўлиб турсин.

x x x

Мусулмон кишига уч кундан ортиқ ўз биродаридан аразлаб, гина сақлаб, гаплашмай-сўрашмай юриш мумкин эмас. Улардан қайси бири биринчи бўлиб саломлашса, ўшаниси яхшироғидир.

x x x

Бир киши Пайғамбардан:

— Исломда қайси иш афзалроқ? — деб сўрабди.

— Очларга таом, танишу нотанишларга салом бериш, — деб жавоб қайтарибди Пайғамбар.

x x x

«Мусулмон киши садақа қилиб туриши керак», дер экан Пайғамбар. Шунда ундан сўрашибди:

— Садақа қилишга нарса топа олмаса-чи?

— Меҳнат қилса меҳнатидан топади: ундан ўзи ҳам ейди, садақа ҳам қилади.

— Буни ҳам қила олмаса-чи?

У ҳолда ҳожатмандлар ҳожатларини раво қилади.

— Унга ҳам ярамаса-чи?

— У ҳолда одамларни яхшиликка даъват қилсин. Борди-ю унга ҳам ярамайдиган бўлса, лоақал ёмон ишлардан сақланиб юрсин — бу ҳам садақа ўрнига ўтаверади.

x x x

Пайғамбардан:

— Исломда қайси амал афзал ҳисобланади? — деб сўрашибди. Шунда у киши:

— Тилидан ҳам, қўлидан ҳам бошқаларга зарари етмайдиган одамнинг амали барча амалларнинг яхшисидир, — деб жавоб берибди.

x x x

Мунофиқнинг учта белгиси бўлади: гапирса ёлғон гапиради, ваъдасида турмайди ва омонатга хиёнат қилади.

x x x

«Золим биродарингга ҳам, мазлум биродарингга ҳам ёрдам қил». Шунда у кишидан сўрадилар.

— Мазлумга ёрдам бериш масаласи тушунарли, аммо золимга ёрдам беришни қандай тушунмоқ керак?

Расулуллоҳ жавоб бердилар:

— Золимни зулм қилишдан қайтаришинг ҳам унга қилган ёрдаминг бўлади.

Имом ал-БУХОРИЙ

Нуриддин Аминжон

ШУКРОНА

Кулди эл, диёр кулди,
Миллий ифтихор кулди.
Омад барқарор кулди,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Порлади Каъбатуллоҳ,
Чорлади Каъбатуллоҳ.
Қўллади Расулуллоҳ,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Дилларга нуринг оқди,
Қабоҳатга ўт ёқди.
Ўзбекка толеъ боқди,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Қадриятлар юз очди,
Имконият кўз очди.
Самимият сўз очди,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Дунё боқар маҳлиё,
Тинчлик йўли нур зиё.
Бердинг доно раҳнамо,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Шукронадан толмас тил,
Бўлди муродлар ҳосил.
Нуриддиндан рози дил,
Оллоҳ ўзингга шукур.

Ёднома

НОМ ҚОЛДИРГАН ДЎСТ

Яқинда «Маънавият» нашриёти Ғуломхон Ғафуровнинг «Шарқ жавоҳирлари» китобини чоп этди-ю, марҳум дўстимизнинг номи тағин эл оғзига тушди. Китобни ўқиб, 30 йил ҳамроҳ бўлиб ҳам саф олдидаги дўстимизни тўла кашф этолмаганимизни англаб етдим.

«Шарқ жавоҳирлари»да муаллиф боқий сарчашмалар бўлмиш Имом Бухорий, Имом ат-Термизий, Маҳмуд Қошғарий, Наршахий, Хожа Аҳмад Яссавий, Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Югнакий, Кайковус, Алишер Навоий, Зайниддин Восифий, Бобораҳим Машраб таълимоти ва ижоди ҳақида сўз юритади, айни пайтда ислом тариқатида катта ўрин тутган имомлар - Муслим ибн ал-Ҳажжож, Абу Довуд, Ан-Насоий, Ибн Можжа сингари бизга маълум бўлмаган буюк алломаларнинг асарларини чуқур таҳлил қилиб, кўплаб янги маълумотлар беради.

Ғулом Ғафур маънавиятимизнинг очилмаган дурдоналарини кашф этиш билан бирга, кўпдан маълум бўлган манбалардан ҳам биз учун янги хазиналар топади. Жумладан, Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотит турк»и тўғрисида мулоҳаза юритиб, қомусий олим ўз даврида тузган дунё харитаси ҳақида кенг тўхталади. Таҳлил якунида шундай илмий хулосага келади: «Маҳмуд Қошғарийнинг дунё харитасида кўрсатилган эл-элатлар яшаш жойи, дарё ва кўллар, тоғлар ва даштлар жойлашуви, масофа ўлчовлари бугунги кун ўлчовларига ғоят мос келиши, умуман, алломанинг бу иши дунё жўғрофия фанида ҳозиргача ўз моҳиятини сақлаб келаётганлигини дунёнинг номдор олимлари эътироф этишади».

Ёки бобокалонимиз Хожа Аҳмад Яссавий тариқатининг моҳияти ҳақида дадил таҳлилга киришар экан: «Ўлим барҳақ... Шу соатгача инсонга кўп эрк берилган. Умрнинг ҳар бир лаҳзасида бир олам маъно бор. Ана шу лаҳзаларни қадрлаш лозим. Демак, инсоннинг инсонийлик муносабати шарафли ишдир. Инсонийлик шарафига мушарраф бўлмоқ инсоннинг бу дунё ва у дунёсининг ободлиги гаровидир», деган фалсафий хулосага келади олим.

Баҳоуддин Нақшбанд ақидасидаги «зоҳиран халқ бирла, ботинан ҳақ бирла» яшаб ижод қилган Ғулом Ғафур ўз имон-эътиқоди, меҳнату заҳмати, илми маърифати билан бу дунёю у дунёсини баравар обод қилиб кетди.

Камина Ғулом Ғафур билан қиёматли дўст эдим. У билан ҳаётда бўлиб ўтган ибратли воқеа-ҳодисалар бисёр. Қай бирини ёд этай: 1974 йилда Олмаотага қилган сафаримизда қозоқ профессори Кожагелдиннинг: «Сен Ғафур Ғуломга ким бўласан?», деган содда саволинними, 1988 йили Туркистонга боришимизу Ғуломхоннинг Яссавий мақбараси қаршисида буюк авлиё хоки покини кўзларига суртиб: «Шоҳлар сизни тавоф қилган, гадолар сизга сиғинган, бандаи ожизингизнинг мушкулини осон қилинг, пирим!», дея мусулмон ғишт кўчирган тирноқлари қони билан юзларини бўяганиними?!

1997 йилнинг ноябри охирида ўғлининг никоҳ тўйига тўйхат тарқатиб хонадонимга кириб келганию, «Нега мени хизматга чақирмаяпсиз, чарчаб қолибсиз-ку, биродар», деган гинамга: «Эртага сиз керак бўласиз!», деб ўша кеча тонг саҳарда навқирон 50 ёшида жон таслим қилганиними?!..

Ғулом Ғафуров Қашқадарёда, Яккабоғда туғилиб камол топди. Тошкент Давлат университети журналистика факултетини битиргач, республика газета-журналларида фаол иштирок этди. У етук олим, серқирра ижод соҳиби эди. Унинг кўпларга ўрнак бўлгувчи хислатлари бисёр эди. Ғулом Ғафуров тоза фикрлар, яхши ёзар, таъсирли гапирарди. Умри давомида Маданият, Иқтисодиёт, Молия институтларида, Миллий университетда талабаларга сабоқ берди. У қайси олий ўқув юртида ишламасин, талабалар дўстимизнинг исм-шарифини айтмас, ўзига ҳам, ортидан ҳам «профессор» деб аташарди. Нотиқликда унинг олдига тушадиган домла кам топиларди.

Ғулом Ғафурнинг яна бир инсоний фазилати дўстларига садоқатли, туғишганлари — қавм-қариндошларига ғамхўр эди. Отадан эрта ажралган дўстимиз оиланинг тўнғич фарзанди сифатида беш укасига чинакам оталик қилди. Уларнинг бари турли даврларда акалариникида ётиб, янгаларининг оналигида таҳсил кўришди...

Ғулом Ғафурнинг тўсатдан рўй берган вафотидан ҳафта - ўн кун ўтиб, домла Ғайбулла ас-Саломни зиёрат қилгани бордим.(Худо раҳмат қилсин, кўп ўтмай у киши ҳам оламдан ўтди). Домла билан суҳбатда гап ўз-ўзидан Ғулом Ғафурга тақалди. Ул зот ўша кунларда матбуотда замондошлари ҳақида хотиралар ёзиб, адабиётшунослардан раҳматли Эрик Каримов ва Ғулом Ғафур ҳақида кўп яхши гаплар айтган эдилар.

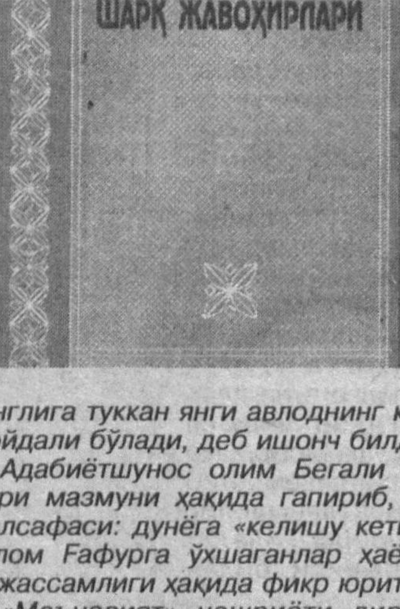

Мен дўстимизнинг тағин бир фазилати — яхшигина дурадгор бўлганлигини, ҳар гал янги хонадонга кўчганда кутубхонаси учун махсус китоб жавонлари ясаганларини, кўнглига яқин дўстларига ҳам шундай жавонлар ясаб берганлигини ҳикоя қилдим.

— Ё, Ғавсул-Аъзам, — дея ёқа ушладилар домла Ғайбулла ас-Салом, — чорак аср биродару устоз-шогирд бўлиб, Ғуломхоннинг бу ҳунаридан бехабар эканман...

Сўнг ўз навбатида домла ҳам дўстимиз билан биргаликда ўтказган муборак Ҳаж сафарини эслаб: «Хўб савобга қолди раҳматли. Ўзи билан поки олиб борган экан, юзлаб Русия, Қофқоз мусулмонларининг соч-соқолларини олиб, уларнинг Байтуллоҳга покланиб киришларига сабабчи бўлди», деганларида ўттиз йиллик дўстимнинг мен билмаган яна бир фазилати — сартарошлик ҳунари борлигидан ҳайратга тушдим...

Дўстимиз Ғулом Ғафур бугун ҳам тирикдир. У ўз асарлари, қимматли ижодий мероси билан бугун ҳам зиёлиларимизнинг олдинги сафида туриб истиқлол ғояларини тарғиб қилмоқда. Унинг бағоят савоб иш сифатида «Маънавият» нашриётида чоп этилган «Шарқ жавоҳирлари» китоби фикримизнинг далилидир.

Жаҳон тиллари университетининг Халқаро журналистика факултетида маърифатпарвар олим Ғулом Ғафур қаламига мансуб «Шарқ жавоҳирлари» китобининг тақдимот маросими бўлди.

Факултет декани Сайди Умиров тадбирни очаётиб, Ғулом Ғафурнинг ибратли ҳаёт ва ижод йўли, фазилатлари, ҳаётбахш публицистикаси ҳақида сўзлади. Унинг педагогик фаолияти ва публицистик асарларининг миллий матбуотимиз равнақидаги ўрнига эътиборни жалб этди.

Аҳмаджон Мелибоев содиқ дўст билан бирга кечган мазмунли йиллар хотираларидан сўзлади. Китоб муаллифининг ўз тенгдошлари орасида ҳамиша олдинги сафда бўлганлиги, ажойиб фазилатлари билан келажакни олдиндан кўра олганлиги, ҳар бир мақола ва китоби ўз мавзуида қалдирғоч бўлганлиги хусусида фикр юритди.

«Клуб сценарийси асослари», «Удумларда халқ қалби», «Камалакда нур кўп, жило кўп», «Ўзбек телевидениеси ва бадиий тарбия» китоблари миллий қадриятларнинг тикланиш жараёнида чоп этилиб, кўпчиликка манзур бўлганини айтиб, вафотидан кейин чиққан «Шарқ жавоҳирлари» китоби ҳам истиқлол ғоясини кўнглига туккан янги авлоднинг камол топишида фойдали бўлади, деб ишонч билдирди.

Адабиётшунос олим Бегали Қосимов инсон умри мазмуни ҳақида гапириб, донишмандлар фалсафаси: дунёга «келишу кетиш»нинг ибрати Ғулом Ғафурга ўхшаганлар ҳаёти ва ижодида мужассамлиги ҳақида фикр юритди.

«Маънавият» нашриёти директори Суннат Аҳмедов мазкур китобнинг туғилиш жараёни тарихидан сўзлаб, муаллифнинг қўлёзмани олиб келганию «Бу китоб сиздан ош-нон тилармиди, турсин, мавриди келса, босарсиз. Ҳозир чиқаринг деяётганим йўқ-ку!» дея қолдириб кетганини эслади. «Мана, орадан қарийб беш йил ўтиб бўлса-да, шу китобни чоп этганимиздан мамнунман», деди у.

Курсдошлар вакили Ирисмат Абдухолиқов «Ошиқлар ижодий марафони»да «Кўзим қорачиғи узугингга кўз бўлсин» деган образли ўхшатиши билан ҳозиржавобликда биринчи ўринни олган Ғулом Ғафур ҳақида сўзлаб, давра аҳли кўнглини чоғ қилди.

Тақдимотда сўзга чиққан З.Есенбоев, Ж.Раззоқов, Ш.Каримов, Э.Маликов, У.Уватов, Т.Норбоев, Б.Дўстқораев сингари олим ва адиблар ҳам ижодкор ҳаёти ва фаолиятига доир воқеаларни сўзлаб бердилар.

Шоир Икром Отамуродов Ғулом Ғафур хотирасига бағишланган шеърини ўқиди. Маърифатчи олимнинг укаси Олимжон Ғафуров оила аъзолари номидан акаси хотирасини ёд этиб, тақдимот тадбири ўтказилгани муносабати билан миннатдорчилик билдирди.

Йиғилганлар, айниқса, бўлғуси журналистлар учун комил инсон хотирасига бағишланган бу тадбир унутилмас хотира сифатида муҳрланиб қолди.

Маҳмуд САТТОРОВ

Доимий ҳамроҳ

Тирикчиликнинг зил тоғини кўтара оладиган қўлларим билан шоирнинг гул баргидек нафис ва вазнсиз китобини(Икром Отамурод, «Сен», «Қатортол — Камолот» нашриёти, 1999) варақларканман, ундан бошимни кўтара олмайман. У менга бир пайтлар қадрдон бўлган тилда сўзлайди:

Канглум, мени тушунгувчи
ўзингсан фақат,
канглум, фақат сени англаб
етгувчи ўзим.
Менинг вужудимда улғаяр тоқат,
сенинг вужудингда ғунчалар тўзим...

Балки мана шундай туйғуларни бахш этгани учун ҳам Икром Отамуроднинг шеърлари бизга қадрлидир.

Шеърлар бамисоли йўл кўрсаткичга ўхшайди. Кўнгил мамлакатининг эса баланд-пасти, олис-яқини бўлмас экан. Унда ўтмиш ва келажак соғинчи бор. Ўтган кунлар ҳам, келар кунлар ҳам бирдай суюмли. Икром Отамуроднинг шеърлари одамни фақат олдинга ундайди. Улар ўқувчи-шеърхонни «Сен» деб аталган достон сари етаклайди.

Сен ёлғизлик каби жимжит...
Сен ёлғизлик каби гўзал...
Сен - ёлғизлик каби ғамгин...
Сен - ёлғизлик каби ёлғиз...

Ёлғизликни сукут, гўзаллик, маъюслик каби сифатлар билан безатаётган шоирнинг ўзи сукутга, ғамнишинликка бегона. У ўз шеъри билан ёлғизлик сукутини бузаётганлигидан хижолат. Ёлғизлик ғами ҳақда ёзаркан, ўз шодлигини бўрттираётганлигидан мустар.

Шоир руҳан ҳамиша ёлғиздир.
Мана шу ёлғизлик билан у ғамлар лашкаридан устун.
У мана шу ёлғизлиглигини ВИСОЛга ҳам алмаштирмайди.
Зеро, ҳижрон шоир юрагининг «абадий двигателидир»,
Бошқа изоҳлар эса бу ўринда ортиқча!

Оллоёр БЕГАЛИЕВ

«ЙЎҚОЛГАН» ЗИРАК

(Боши 2-бетда)

тарбиялаш, жамиятга қайтариш эмасми? Баъзан бир марта судланган одамдан бошқа биров қилган жиноят учун ҳам шубҳаланиш ҳоллари айрим ҳуқуқ ходимларида одат тусига кириб қолмадимикан?

Майли, Ортиқали Дониёров Жамила Холматовани ҳақорат қилиб, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 277-моддаси 3-қисми «а» бандида кўрсатилган жиноятни содир этган экан, Жамила Холматова ҳеч бир сабабсиз, маст ҳолда Аликул Сангировнинг машинаси ойналарини, чироқларини синдириш билан жиноят қилмадими? Унинг бу қилмиши жиноят кодексининг қайси моддасига тўғри келади? Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ҳам, бошқа қонунларимизда ҳам аёллар ва эркаклар тенг ҳуқуқли эканлиги айтилади. Шундай экан, нега Жамила Холматованинг қилмишига ҳамон баҳо берилгани йўқ? Ваҳоланки, Аликул Сангиров ўша куниёқ тегишли органларга ариза билан мурожаат қилган эди.

«4 апрел куни катта инспектор Равшан Аликуловга ариза ва тушунтириш хати ёздим. Машинамга етказилган зарар 69 минг сўмни ташкил этди. Кейинроқ Зомин туман ички ишлар бўлими терговчиси Бахтиёр Мустафоқулов келиб қайта тушунтириш хати олди.

Ўша пайтда шаҳримизда яшовчи бир бева хотиннинг тилло тақинчоқларини кимдир ўғирлаб кетган экан. 21 май куни кечаси мени милиция бўлимига чақириб кетишди. Эртаси куни борсам, Ортиқали Дониёров ҳам шу ерда экан. Уни ўша тақинчоқларни ўғирлашда айблашибди. Мендан «Ортиқалида катта миқдорда пул ва тилла тақинчоқлар кўрдим», деб тушунтириш хати ёзиб беришимни талаб қилишди. Мен кўнмадим. Шундай бўлсада, бир сутка ушлаб, кейин қўйиб юборишди. Ортиқали Дониёровни эса туман ички ишлар бўлимига олиб кетишди ва охир-оқибат Жамила Холматованинг тилла сирғасини ўғирлаганликда ва ҳақоратлаганликда айблаб, қамаб қўйишди.

Мен зарур бўлгани учун бировлардан қарз олиб, машинамни тузатиб олдим. Кейин терговчига учрашдим. У Ортиқалининг иши прокуратурага ўтди, машинангни сотавер, агар дўстинг қамалишини истамасанг машинанг туфайли ўзингга етказилган моддий зарарни 15 минг сўмдан ошмайди деб тилхат ёзиб бер, деди. Мен Ортиқали билан гаплашай, кейин ёзаман десам ҳам терговчи ҳоли жонимга қўймади.

Бир куни Жамила уйимга келди. Терговчи айтган мазмунда тушунтириш хати ёзиб беришимни талаб қилди. Агар ёзиб бермасанг, милицияга бориб, тилла сирғамни Аликул менга ташлаб кетди, у ўғирлаган экан, дейман ва сени ҳам қаматаман, деди. Орадан ярим соат ҳам ўтар-ўтмас шундай талаб билан милиционер ҳам келди. Кейин терговчи мени мажбурлаб, машинанинг ойналари синиши натижасида 14 минг 500 сўм зарар кўрдим, деб тилхат ёздириб олди. Зарарнинг ҳақиқий миқдори кўрсатилган ҳужжатни туман прокурори ва Ортиқалининг судида судга тақдим этганман»

(Аликул Сангировнинг тушунтириш хатидан.)

Аликул Сангиров ҳозиргача Жамила Холматовадан етказилган моддий зарарини ундириб олгани йўқ. Умуман, бу зарарнинг миқдори неча сўм? Ж.Холматова машинанинг олд, орқа ва ён ойналарини, олд ва бурилиш чироқларини бир неча одамнинг кўз ўнгида синдирган. Энди ўзингиз ҳисоблаб кўринг, наҳотки шунча эҳтиёт қисмнинг нархи 14 минг 500 сўм бўлса? Ахир, бугун битта олд ёки орқа ойнанинг ўзи бозорда 15 минг сўмдан қиммат туришини ёш бола ҳам билади-ку. Шу фактнинг ўзиёқ Аликул Сангировга тушунтириш хати мажбурлаб ёздирилганлигининг исботи эмасми?

О.Дониёров ва Ж.Холматова ўртасидаги жанжал бир пой тилла сирғанинг йўқолишидан бошланган эди. Қарангки, у даъвогарнинг ўзида, қулоғидан тушиб уст-бошига ёпишиб қолган экан. Бу факт суд жараёнида тўла тасдиғини топди. Воқеанинг бошидан охиригача гувоҳ бўлган Латофат Абдуллаева тергов пайтида Ортиқали сирғани ўғирлади, дейди. Суд жараёнида эса бу гапи туҳмат эканлигини, аслида сирға Жамиланинг ўзидан чиққанлигини айтади. Шунингдек, у муҳарририятга ёзган ўз тушунтириш хатида яна қуйидагиларни ёзиб берди: «Жамила менинг яқин дугонам. Воқеанинг бошидан охиригача хабардорман. Терговда берган маълумотларимни терговчи Бахтиёр Мустафоқулов ўзи айтиб туриб менга ёздирган эди. Судда бошқача кўрсатма берсанг ўзинг жавобгарликка тортиласан, деб қўл қўйдириб олди. Суд жараёнида виждоним қийналди. Судда қатнашган прокурор ёрдамчиси ҳақиқатни айтган одам қамалмайди, дегандан кейин менинг ҳам болаларим бор, тепамда Худо турибди, дея ҳақиқатни айтишга қарор қилдим. Суд бўлаётган кунлари Жамила олдимга келиб, Мустафоқулов билан Анорбой тайинлаб юборди, оғзингга маҳкам бўл, ростини айтиб қўйма. Оғзингдан гуллаб қўйсанг, ўзингга қийин бўлади, деб эслатиб турди. Ҳамма жойга иккимиз бирга борардик. Жанжалдан сўнг экспертизага ҳам унга шерик бўлиб бордим. Жамила эксперт ҳузуридан чиққач, менга, энди беш-олти кун касалхонага ётиб оламан, деди. Аммо врач Худойбердиев унинг ҳамма жойини текшириб кўрди ва ҳеч нарса қилмаган деб, шифохонага ётқиздирмади...»

Мана сизга тергов қандай олиб борилгани ҳақидаги ҳақиқат. Тўғри, суд жараёнида Ортиқали Дониёровга нисбатан қўйилган зирак ўғирлаш жинояти бекор қилинди. У фақат Ж.Холматовани ҳақоратлашда айбланди. Бу билан ҳақиқат бироз қарор топгандек бўлди. Аммо жиноят зирак йўқолишидан бошланган эди-ку. Агар Жамила Ортиқалининг нафсониятига тегиб зирагимни олдинг деб туҳмат қилмаганда, бу ғавғо бўлмасди. Демак, жиноят мутлақо содир этилмасди. Жиноятга баҳо беришда бу муҳим омил ҳисобланади. Лекин негадир тергов ва суд жараёнида масаланинг шу томони бироз эътибордан четда қолгандек кўринди бизга.

Бундан ташқари юқорида таъкидлаганимиздек, О.Дониёров Ж.Холматовани ҳақоратлагани учун айбдор деб топилгану, Ж.Холматова машинани пачақлаб безорилик қилгани учун ҳатто етказилган моддий зарарни ҳам тўламаган. Буни қандай тушунмоқ керак? Бу саволларни Зомин тумани ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари раҳбарларига ҳавола этамиз.

Оға БУРГУТЛИ,
Беккул ЭГАМҚУЛОВ

Дунё — кенг...

ФАШИЗМ... ВА ТЎРАЧИЛИК ҚУРБОНЛАРИ

Иккинчи жаҳон уруши йиллари Шарқий Европа мамлакатлари ва Россиядан Германияга ҳайдаб олиб кетилган миллионлаб кишилар фашизм учун ишлашга мажбур этилган. Ана шу зўравонлик қурбонларига Германия эндиликда товон тўлаб келаётир. Белгия, Франция ва Полшанинг фашизм жабрини тортган фуқаролари 70-йилларда товон пулини олишганди. 7 йил бурун Германия Россияга ҳам 400 миллион марка тўлаган ва бу пуллар россиялик фашизм жабрдийдаларига — уруш пайти Германияга мажбуран олиб кетилиб, ишлатилган фуқароларга тўланиши керак эди... Бироқ фашизм қурбонлари эндиликда ўзларининг қинғир қўлли амалдорлари жабрини тортишаётир. Лондонда чиқарилган «Санди таймс»нинг ёзишича, Россияда миллионлаб долларлар зўравонлик қурбонларига тўланиш ўрнига, сохта рўйхатлар бўйича талон-тарож қилинган. Товон пулини тақсимлаш учун махсус ташкил этилган Фонд раҳбарияти ишни ўзларига ҳашаматли офис қуришдан бошлаб, ходимлари сонини кўпайтиришу улар ойлик маошини ошириб бориш билан банд бўлишган. Жабрдийдаларга товон пулини тарқатадиган банклар эса, хизмат ҳақлари учун ана шу маблағдан дастлаб 0,7 фоиздан олган бўлишса, тез-орада буни 1,98 фоизга кўтаришган...

Хуллас, ҳозир Фонд ҳисоб-рақами бекитилган, ҳужжатлар прокуратурага оширилган, Фонд раҳбари В.Князов ишдан бўшатилган. Дарвоқе, раҳбар фашизм концлагерида азоб чекканлардан бири. Начора, зўравонлигу, ноҳақ жабр-ситамлар ҳам одамнинг кўзини очмаса, қийин экан.

ШОШИЛГАН ҚИЗ...

Ғарбда эр-хотиннинг қўйди-чиқдиси жуда унчалик фожиа деб қаралмайди. Бироқ бундай оилавий бахтсизлик нафақат эр ёки аёл тақдирига, болалар келажагига, шунингдек, жамият барқарорлигига ҳам жиддий зиён етказади. Бундан 15 йил бурун АҚШнинг собиқ президенти Р.Рейган агар Америка психотерапевтлари уюшмаси АҚШда ажралишлар сонини камайтиришга эришишса, уларнинг солиқларини камайтиришни ваъда қилган эди. Бироқ, афсуски, мутахассислар бу ишнинг уддасидан чиқишолмади. Уларнинг саъй-ҳаракатлари қўйди-чиқдиларнинг бир қанча асосий сабабларини аниқлаш билан чегараланди, холос.

Ғарб кишисининг севиб қолгандаги аҳволини, психологлар, асабий хасталикка яқин ҳолат, деб баҳолашди. «Севги неврози»га йўлиққан йигит ёки қиз ўз маъшуқаси ёки ошиғини камкўстсиз, мукаммал, дея тасаввур қилади, уни еру кўкка ишонмайди,унда ҳеч қандай нуқсон кўрмайди. Хуллас, шу тариқа ошиқу беқарор бўлиб қолганлар турмуш қуришгач, тез-орада бир-бирларининг фаришта эмаслигини сеза бошлайдилар. Мутахассислар ҳисобича, ана шундай вазиятда қурилган оилаларнинг 40 фоизи 3-4 ой ичида, 30 фоизи бир йил ўтиб ажрашиб кетаркан. Яна шу нарса ойдин бўлганки, ёлғиз она қўлида тарбия топган ўғилларнинг 60 фоизининг оиласи бузилган...

Бугунги кунда АҚШда ҳар юзта никоҳнинг 43таси, Англияда 42таси, Россияда эса 41таси бекор қилинаётир. Бу кўрсаткич, айниқса, йирик шаҳарларда жуда юқори. Жумладан, Нью-Йоркда ажралишлар 100дан 51 фоизни ташкил этса, Москвада бу кўрсаткич 49 фоиз. Психологлар фикрича, бир кўришда ошиқу беқарор бўлиб, эс-ҳушни йўқотиб қурилган турмуш энг омонат турмуш ҳисобланаркан. Дарвоқе, халқ билиб айтган: «Шошилган қиз эрга ёлчимас».

ТИНИБ-ТИНЧИМАС ЯПОНЛАР

Дунё халқлари ичида японлар энг меҳнаткаш халқлардан ҳисобланади. Аксарият японлар 18 кунлик меҳнат таътилининг атиги 9 кунидан фойдаланаркан. Бу асло мажбурликдан эмас, балки бу миллатнинг ўзига хос хусусиятларидан, яъни ҳамкасблари тер тўкиб меҳнат қилаётган бир пайтда қўл қовуштириб ўтириш ёки кайф-сафо қилиб дам олиш японларга мутлақо ёт. Японияда бошқа мамлакатларга, дейлик, АҚШ ёки Германияга қараганда байрамлар кўп. Байрам кунлари ҳам японлар учун иш кунидай гап.

Хўш, меҳнаткашликнинг бу даражага чиқишига уларни нима мажбур этади? Японияда ишсизлик анча юқори. Қўлидаги ишдан айрилиб қолиш хавфи ҳам японларнинг кўп тер тўкишини тақозо этади. Боз устига, кўплаб фирма ва компанияларнинг штатлари, тежамкорликни кўзда тутиб, жуда ихчамлаштирилган. Шу боис, оз сонли ходимлар белгиланган вазифаларни адо этиш учун қўли-қўлига тегмай ишлашади. Меҳнат ҳақи эса, албатта, шунга яраша юқори.

Муайян нормага солинмаган тезкор меҳнат шароити аксарият ҳолларда салбий оқибатларга ҳам олиб келмоқда. Шуни инобатга олиб Япония ҳукумати одамларни дам олишга мажбур қиладиган тадбирларни қўллаётир. Хусусан, мамлакатда меҳнат ҳафтаси 45 соатдан 40 соатга қисқартирилиб, душанба куни эса дам олиш кунига айлантирилган.

«Ўзбектеатр» ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси Ўзбекистон халқ ҳофизи **Эсон ЛУТФУЛЛАЕВнинг** вафоти муносабати билан унинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси, таниқли шоир Азиз Абдураззоққа синглиси **Нафиса АБДУРАЗЗОҚ қизи** вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

Ўзбекистон АДАБИЁТИ ва САНЪАТИ
OZBEKISTON ADABIYOTI VA SANATI
2000 йил

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, Котибият — 133-49-93
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 136-58-49 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 133-49-93
Санъат бўлими: 136-56-48 Наср ва назм бўлими: 136-56-50

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.
Навбатчи муҳаррир — Аҳмад ОТАБОЕВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Манзили: Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй
Босишга топшириш вақти—21.00. Босишга топширилди — 23.50.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 24. Буюртма Г. — 1109. Ҳажми — 3 босма табоқ. Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.
СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН

Тиражи—6288.